

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

"Bazar
alverçiləri"
vergiyə
cəlb edilir

yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 13 dekabr 2024-cü il Cümə № 226 (8599) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

**Heydər Əliyevin anım günü
ölkəmizdə və xaricdə qeyd olundu**

Dünyaşöhrətli
siyasət adamı
ehtiramla anıldı

yazısı səh.3-də

**Azərbaycana sanksiya,
Ermənistanda sessiya -
AŞ PA riyakarlığı**

yazısı səh.4-də

Ermənilər sərhəddən köçür

yazısı səh.5-də

**AI-nin "kəşfiyyat missiyası"
getməlidir - Bakının tələbi**

yazısı səh.4-də

**Azərbaycan Suriyaya nə
vaxt səfir göndərəcək?**

yazısı səh.6-də

İran "Putin NATO" suna çağırıldı

yazısı səh.9-də

**Bakı Yaxın Şərq
siyasətinə nüfuz edir**

yazısı səh.6-də

**Bəşər Əsədin Azərbaycana
pislikləri açıqlandı**

yazısı səh.9-də

**Ölkədə yeni zorbalıq
"moda"sı - həkim döymək**

yazısı səh.10-də

**İrəvanda qərbi
azərbaycanlılara qarşı hərəkət**

yazısı səh.12-də

**Plastik cərrahlarla bağlı
daha bir şok fakt**

yazısı səh.10-də

**Dərman monopoliyasına
"ələc" tapılmır**

yazısı səh.10-də

SÜLH SAZİŞİNƏ NÖQTƏ - İRƏVAN YENƏ PEŞMAN OLACAQ

Ermənistan Konstitusiyasına düzəlişlərdən imtina Paşinyanın "Qarabağ Ermənistandır" bəyanatı qədər absurd və sülh prosesini tormozlayan yanaşmadır; danışıqları dalana dirəyən bu bəyanatdan sonra Bakı-İrəvan müzakirələri hansı şəkildə inkişaf edə bilər? yazısı səh.5-də

Blinken komandasının Bakıya son həmləsi və hədəsi

Bakıdan Bayden administrasiyasına sərt reaksiyalar; **deputat:** "Eyni məntiqə baxsaq, ABŞ-a qarşı da sanksiyalar tətbiq edilməlidir" yazısı səh.8-də

**Nəsiminin
məzarının
Azərbaycana
gətirilməsi niyə
mümkün deyil?**

yazısı səh.13-də

**Makronun
Qafqazda yeni
"vasitəçilik
təklifi"**

yazısı səh.11-də

**Qudrat Həsənzadə:
"Yeni savaşın
başlaması
ehtimalı
böyükdür"**

yazısı səh.7-də

Dəm qazı iki qadının həyatına son qoydu

Bakıda ölümle nəticələnən bədbəxt hadisələr baş verib.

1966-cı il təvəllüdlü İbrahimova Vəfa Nəcəf qızı Binəqədi rayonunda yaşadığı evin hamam otağında dəm qazından boğularaq ölüb. Bundan başqa, paytaxt sakini 32 yaşlı Elnurə Abbasova da yaşadığı mənzildə dəm qazından boğularaq həyatını itirib.

Bu ərazilərdə evlər bahalaşacaq

Bakının Baş Planına əsasən, şəhərin müxtəlif ərazilərində sosial infrastruktur genişləndirilir, əsaslı tikinti və abadlaşdırma işləri aparılır. Davam edən proseslər və görülməli işlərin fonunda əhalini maraqlandıran əsas

məsələlərdən biri də daşınmaz əmlak qiymətləridir.

Əmlak eksperti Ramil Osmanlı deyir ki, ev və mənzillərin dəyərinə təsir göstərən əsas amillər onun yerləşdiyi ərazi, ictimai funksionallığı, sosial infraqurura yaxınlığıdır. Ekspert deyir ki, zamanla fərdi avtomobillərlə müqayisədə ictimai nəqliyyatdan, xüsusilə metrodan daha kütləvi formada istifadəni müşahidə etmək mümkün olacaq. "Bakı Metropoliteni"nin 4 stansiyası istismarda olan Bənövşəyi xəttinin perspektiv inkişaf planına uyğun olaraq 6-sı keçid olmaqla, 10 yeni stansiyanın inşası nəzərdə tutulur.

Gələcək layihələrin icrasında "Dərnəgül" stansiyasından sonra 3 stansiyanın "Koroğlu"ya birləşdirilməsi, "Xətai" stansiyasından sonra "Həzi Aslanov" a kimi 4 stansiyanın tikilməsi planlaşdırılır. "İçərişəhər" stansiyasından sonra isə iki stansiyanın inşası nəzərdə tutulub.

Bakının Baş Planında həmçinin nəzərdə tutulur ki, gələcəkdə metro ilə bağlı dairəvi xətlər yaradılsın. Yaşıl xətt üzrə qatarlar "Koroğlu"dan keçməklə Bakıxanov, Qaraçuxur, Yeni Günəşli qəsəbələrini əhatə etsin və "Həzi Aslanov-2" stansiyasına birləşdirilsin. Belə ki, sözügedən ərazilərdə də daşınmaz əmlak qiymətlərinin müəyyən qədər artacağı proqnozlaşdırılır.

Qar yağacaq

Hava şəraitinin kəskin dəyişəcəyi gözlənilir.

Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin verilən məlumata görə, ölkə ərazisində havanın temperaturunun ötən günlərlə müqayisədə tədricən 5-10 dərəcə aşağı enəcəyi gözlənilir.

Bakıda və Abşeron yarımadasında dekabrın 13-ü aralıq yağış yağacağı, 14-də isə yağışın yarımadanın bəzi yerlərində sulu qara keçəcəyi gözlənilir. Yağınların yarımadanın ayrı-ayrı yerlərində qisməddətli intensiv olacağı ehtimalı var.

"Qarabağ" klubu 2000 manat cərimələnib

AFFA İntizam Komitəsi "Qarabağ" klubunu 2000 manat cərimələyib.

Buna səbəb Ağdam təmsilçisinin Misli Premyer Liqasının XVI turunda "Sabah"la heç-heçə (1:1) etdiyi matçda yaşananlar səbəb olub.

"Köhlən atlar" azarkeşlər pirotexniki vasitədən istifadə etdiyinə görə 1500 manat ziyana düşüb.

Ağdam təmsilçisi sözügedən qarşılaşmada fanatlar tərəfindən təhqirəmə ifadələr səsləndirildiyi (bu hal cari mövsümdə ikinci dəfə yaşanır) üçün 500 manat ödəyəcək.

"Səbail" klubu isə 700 manat cərimə olunub. "Dənizçilər"ın 4 üzvü "Araz-Naxçıvan" a 0:2 hesabı ilə uduzduqları görüşdə sarı vərəqə ilə cəzalandırılıb.

ÜST rəhbərindən dünyanı qorxudan xəbərdarlıq

Tedros Adhanom Qebreyesus

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesus 2024-cü ildə səhiyyə sahəsində baş verən global hadisələr və gələcək perspektivlər barədə danışdı. ÜST rəhbəri qeyd edib ki, dünya yeni pandemiya ilə üzləşir, həm də hazır deyil. Qebreyesus

yeni pandemiyanın ortaya çıxması ehtimalının yüksək olduğunu və dünyanın bu təhlükəyə tam hazır olmadığını vurğulayıb. Onun sözlərinə görə, COVID-19 pandemiyasından öyrənilən dərslərə baxmayaraq, bəzi zəifliklər hələ də mövcuddur. "Bu zəifliklərin aradan qaldırılması məqsədilə Dünya Bankı

və ÜST-ün Pandemiya Fondu yaradılıb. Bununla yanaşı, yerli dərman və peyvənd istehsalına üstünlük verilməsi kimi təşəbbüslər həyata keçirilir. Lakin dünya əhalisinin yarısının əsas səhiyyə xidmətlərinə çıxışı yoxdur və 2 milyard insan səhiyyə xərclərinə görə maliyyə çətinliyi yaşayır".

Ov mövsümünün yubanma səbəbi açıqlanıb

Azərbaycanda hazırda mütəxəssislər vəhşi heyvan və quş növlərinin monitorinqini, xüsusilə də ovçuluq təsərrüfatında sayğı prosesini aparır.

Bunu "Report"a açıqlamasında Bioloji Müxtəlifliyin Qorunması Xidmətinin rəsmisi Arzu Babayeva deyib.

O qeyd edib ki, ötən ilki sayğı zamanı iqlim dəyişmələri ilə bağlı, xüsusilə köçəri quşların sayında azalma müşahidə edilib: "Buna əsas səbəb dünyada baş verən iqlim dəyişmələri, su-bataqlıq ərazilərin quruması, quşların miqrasiya marşrutlarının dəyişməsidir".

"Hazırda mütəxəssislər yerlərdə sayğı prosesini davam etdirir, müxtəlif biotoplarda quş koloniyaları, sayğı zamanı rast gəlinən növlərin sayı ilə bağlı təhlillər aparır. Bütün bu işlər yekunlaşdıqdan sonra alim və mütəxəssislərin rəyinə əsasən "Ov Məsələləri Üzrə Koordinasiya Şurası"nın növbəti iclası keçiriləcək, ardınca ov mövsümünün açılıb-açılmaması ilə bağlı yekun qərar qəbul ediləcək", - A.Babayeva vurğulayıb.

Xatırladaq ki, ötən il Azərbaycanda ov mövsümü sentyabrda açılmışdı.

Üç minə yaxın şəxs namizədliyini irəli sürüb

Azərbaycanda 2025-ci il yanvarın 29-na təyin edilən bələdiyyə seçkilərinə artıq 3 minə yaxın şəxs namizədliyini irəli sürüb.

"Report" xəbər verir ki, bunu Mərkəzi Seçki Komissiyasının sədri Məzahir Pənahov jurnalistlərə açıqlamasında deyib. Onun sözlərinə görə, təqvim planına uyğun olaraq addımlar atılır: "Təbii ki, biz heç vaxt təqvim planından kənara çıxmıyıq, yaxud da onun pozulmasına imkan verməyəcəyik. Bizim 685 bələdiyyəmiz var və ölkə üzrə 8071 bələdiyyə üzvü seçiləcək. Məndə olan məlumata görə, artıq 3 minə yaxın namizəd var. Artıq onların qeydiyyat mərhələsi başlayıb".

M.Pənahov bildirib ki, MSK bütün prosesləri nəzarətdə saxlayır və yerlərlə daim əlaqədədir: "İndiyədək hansısa xoşagəlməz halla rastlaşmamışıq".

MSK sədri həmçinin vurğulayıb ki, azad edilmiş ərazilərdə bələdiyyə seçkiləri keçirilməyəcək: "Bunun üçün insanlar yaşayış məntəqələrinə qayıtmalıdır. Hesab edirəm ki, belə bir dövrün gəlib çatmasına az qalıb".

Saxta diplomlu həkimlərlə bağlı araşdırma

Səhiyyə Nazirliyində saxta diplomlu həkimlərlə bağlı araşdırma aparılır.

Bunu səhiyyə naziri Teymur Musayev jurnalistlərə açıqlamasında deyib. Nazir xatırladı ki, bir ildən artıqdır saxta həkimlərlə bağlı nazirlikdə işçi qrupu yaradılıb: "Saxta həkimlər tibbi təhsil olmadan sosial media vasitəsilə vətəndaşları müalicəyə cəlb edirlər. Bununla əlaqədar hüququ qiymətləndirmə üçün Baş Prokurorluğa müraciət ünvanlanıb. Təbii ki, yekunda iki qurum bu istiqamətdə tədbirlər planı hazırlayıb".

Azər Qasımlıdan şikayət edən şəxs kimdir?

Barəsində 4 aylıq qətimkan tədbiri seçilən Siyasi Menecment İnstitutunun direktoru, politoloq Azər Qasımlı REAL Partiyasının keçmiş üzvü olan Ömər Qurbanlının şikayəti əsasında həbs edilib. Qeyd edək ki, sözügedən hadisə ictimaiyyətdə də birmənalı qarşılanmayıb.

Hadisənin təfərrüatları ilə bağlı REAL Partiyasının sədri Natiq Cəfəri deyib ki, həm Azər Qasımlının, həm də onu şikayət edən şəxsin partiyanın keçmiş üzvləri olmaqlarının məsələyə aidiyyəti yoxdur: "Əgər Azər Qasımlını şikayət edən şəxsin REAL keçmiş üzvü olduğunu deyərək bizi də ittiham edərlərsə, bu məntiqə, Azər Qasımlı özü də bizim partiyanın üzvü olub. Azər bəy də, həmin şəxs də 2019-cu ildə eyni anda, eyni vəziyyətdə bizdən gediblər və birgə fəaliyyət göstərirlər. Sonrakı proseslərdən isə bizim xəbərimiz yoxdur, sadəcə, yaxın əlaqələrinin olduğunu bilirəm". Azər Qasımlı dekabrın 8-də saxlanılıb.

O, Cinayət Məcəlləsinin 182.2.3-cü (hədə-qorxu ilə tələb etmə-zor tətbiq etməklə törədildikdə) maddəsi ilə təqsirli bilinir.

Bu gün Xocalıya növbəti köç olacaq

Xocalı rayonunun Ballica kəndinə ilk köç olacaq.

Köç dekabrın 13-də baş tutacaq.

Ölkənin müxtəlif ərazilərində yataqxana, sanatoriya, pioner düşərgəsi, yarımçıq tikililər və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşan keçmiş məcburi köçkünlər kəndə yola salınacaq.

Qeyd edək ki, Ballica kəndi 1992-ci ildə Ermənistan ordusu tərəfindən işğal edilib. Kənd 19-20 sentyabr 2023-cü ildə aparılan lokal xarakterli antiterror əməliyyatı nəticəsində azad olunub.

Xatırladaq ki, bundan əvvəl may ayında 24 ailə - 88 nəfər Xocalıya köçürüldü.

Heydər Əliyevin anım günü

Ölkəmizdə və xaricdə qeyd olundu

Dünyaşöhrətli siyasət adamı ehtiramla anıldı

Dekabrın 12-si Ümummilli lider Heydər Əliyevin əbədiyyətə qovuşmasından 21 il ötdü. Ümummilli lider Heydər Əliyevin anım günü Azərbaycanda və bir sıra xarici ölkələrdə qeyd edilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dekabrın 12-də Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Fəxri xiyabana gələrək xalqımızın Ümummilli lideri Heydər Əliyevin məzarını ziyarət ediblər. Prezident İlham Əliyev Ulu öndərin məzarı önünə əklil qoyub. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib. Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Ulu öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da xatirəsini ehtiramla andılar, məzarı üzərinə gül dəstələri qoyublar.

Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova, Prezident Administrasiyasının rəhbəri Samir Nuriyev, digər dövlət və hökumət rəsmiləri Heydər Əliyevin məzarını ziyarət edərək abidəsi önünə gül dəstələri qoyub, müasir müstəqil Azərbaycanın banisi və qurucusu Ulu öndərin xatirəsinə dərin ehtiramlarını bildiriblər.

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi general-polkovnik Əli Nağıyev daxili işlər naziri, general-polkovnik Vilayət Eyvazov və Müdafiə Nazirliyinin rəhbər heyəti də Fəxri xiyabanı ziyarət edib, dahi şəxsiyyətin əziz xatirəsinə dərin ehtiramlarını bildirərək məzarı önünə əklil və gül dəstələri qoyublar.

Heydər Əliyevin əbədiyyətə qovuşmasının 21-ci ildönümünü Azərbaycan ictimaiyyətinin nümayəndələri hər il olduğu kimi, bu dəfə də Fəxri xiyabana gələrək onu dərin ehtiramla anıblar. Dünyaşöhrətli siyasət xadim Heydər Əliyevin xatirəsinə yad etməyə gələnlər sırasında cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrindən olan insanlar-qazilər, hərbiçilər, müxtəlif təşkilatların nümayəndələri, elm və mədəniyyət xadimləri, müharibə və əmək veteranları olub.

Rusiya Federasiyasının Həştərxan vilayətində səfərdə olan Azərbaycan nümayəndə heyəti də dekabrın 12-də Heydər Əliyevin burada ucaldılan abidəsini ziyarət edib, önünə gül dəstələri qoyub. Tədbirdə Azərbaycan nümayəndə heyə-

tinin rəhbəri, Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Abdin Fərzəliyev, Həştərxan vilayətinin vitse-qubernatoru Denis Afanasiyev, Həştərxan şəhər administrasiyasının rəhbəri İqor Redkin, vilayətin xarici əlaqələr üzrə naziri Vladimir Qolovkov və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsi Azərbaycanın bölgələrində, xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız tərəfindən də anılıb, müxtəlif anım tədbirləri təşkil olunub.

Xankəndi şəhərində də anım günü ilə bağlı tədbir keçirilib. Xankəndi şəhəri, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən anım mərasimində Heydər Əliyevin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Xankəndi şəhəri, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Elçin Yusubov, Xankəndidə Azərbaycan bayrağının ucaldılmasını həm Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə, həm də xalqımıza ən böyük töhfə adlandırıb. Heydər Əliyevin Qarabağ haqqında, Xankəndidə o zaman görülməli işlərlə bağlı çıxışlarına dair videolar izlənilib.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi Fuad Nəcəfli, dövlət və hökumət nümayəndələri, deputatlar Heydər Əliyevin Naxçıvan şəhərinin baş meydanında abidəsini ziyarət ediblər. Ölkəmizin digər şəhər və rayonlarında da anım tədbirləri keçirilib.

Anım günü qonşu Gürcüstanda silsilə tədbirlərlə qeyd olunub. Dekabrın 12-də Azərbaycanın Gürcüstandakı səfiri Faiq Quliyev, səfirlik əməkdaşları Tiflisdəki Heydər Əliyev adına parkda Ümummilli liderin abidəsi önünə əklil və gül dəstələri düzüb, xatirəsinə ehtiramla yad ediblər.

İstanbulun Sarıyer rayonundakı Heydər Əliyev parkında ucaldılan abidəsi ziyarət olunub. Tədbirdə Azərbaycanın İstanbuldakı Baş konsulu Nərminə Mustafayeva, İstanbulun Sarıyer bələdiyyəsinin sədr müavini Məltəm Yücel, Sarıyer bələdiyyəsinin, konsulluğu əməkdaşları, diplomatlar, rəsmi şəxslər, ziyalılar, KİV-lərin və QHT-lərin nümayəndələri iştirak ediblər. Sarıyer bələdiyyə başqan müavini Məltəm Yücel Mustafa Kamal Atatürk və Heydər Əliyev kimi liderlərin özləri üçün deyil, xalqları üçün yaşadıklarını vurğulayıb. O qeyd edib ki, müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin ən böyük mirasıdır. Ölkə siyasəti və iqtisadi sahələrdə böyük uğurlara imza atır. Onun sözlərinə görə, bu uğurun təməlinə Heydər Əliyevin siyasət vizyonu olub.

Azərbaycanın Almaniya-dakı səfirliyi isə Heydər Əliyevin anım günü ilə əlaqədar Berlindəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində "Müasir Azərbaycan Respublikasının banisi və Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri" adlı tədbir təşkil edib. Anım tədbirində Almaniyanın dövlət qurumlarının təmsilçiləri, bir sıra ölkələrin səfirləri, media nümayəndələri, elm və mədəniyyət xadimləri, eləcə də Almaniya-da yaşayan Azərbaycan, türk və digər dost icmaların üzvləri iştirak ediblər.

Müasir müstəqil Azərbaycanın qurucusu və memarı, Heydər Əliyevin vəfatının ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycanın Tacikistandakı səfirliyində də anım mərasimi keçirilib. Ulu öndər Heydər Əliyevin səfirlikdəki büstü önünə əklil qoyulub və əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Sonra Ulu öndərin həyat və fəaliyyətini əks etdirən fotosərgiyə baxış keçirilib.

Digər çoxsaylı ölkələrdə də Heydər Əliyevin anım günü ilə əlaqədar tədbirlər keçirilib.

□ **Etiyar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Ermenistanda Avropa Şurası Parlament Assambleyasının Hüquq Məsələləri və İnsan Haqları Komitəsinin sessiyası keçirilib. Bu çərçivədə AŞ PA-nın baş katibi Despina Xatsivasiliu - Tsovilis də Ermənistana gəlib.

Sessiya başlamazdan əvvəl AŞ PA-nın baş katibi və sessiyanın sədri, Hüquq Məsələləri Komitəsinin sədr müavini Pablo İspa Ermənistan parlamentinin sədri tərəfindən qəbul edilib. Görüşdə keçiriləcək sessiyanın təşkilatı məsələləri müzakirə edilib. AŞ PA sədri Teodoros Rusopulos sessiya iştirakçılarını salamlayıb. Daha sonra spiker Alen Simonyan açılış nitqi ilə çıxış edib.

“Yeni Müsavat” xatırladır ki, bu ilin yanvarında Azərbaycan nümayəndə heyəti Avropa Şurası Parlament Assambleyası ilə əməkdaşlığı və təşkilatda iştirakını qeyri-müəyyən müddətə dayandırmaq qərarına gəlib, nümayəndə heyəti bununla bağlı bəyanat verib. Bu qərar AŞ PA-da Azərbaycan nümayəndə heyəti üzvlərinin etimadnamələrinin qəbul edilməməsi barədə avropalı de-

Azərbaycana sanksiya, Ermənistanda sessiya - AŞ PA riyakarlığı

AŞ PA-nın baş katibi İrəvana gedib və komitə iclasında iştirak edib; səsvermə mandatımızı əlimizdən alıb işğalçıya dəstək olurlar - deputat və hüquq müdafiəçisindən reaksiya

ya Ermənistan Cənubi Qafqazda “demokratik imicə” malikdir. AŞ PA-nın Ermənistanda pozuntuları görməzdən gəlməsi riyakarlıqdır.

“Yeni Müsavat”a danışan deputat Elşad Musayev qeyd etdi ki, Avropa təsisatları Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinə münasibətdə də heç zaman obyektiv olmayıblar. Deputat bildirdi ki, bu mənada AŞ PA-nın bu ölkədə sessiyası təəccüb doğurmur: “Onlar heç vaxt Ermənistanı işğalçı adlandırmayıblar. Bu ölkədə insan hüquqları pozu-

ğala məruz qalan arasında fərqi belə qoyur: “Yeni 30 il ərazilərimizi talayanları dəstəkləyirlər. Əslində Ermənistan haqda yaradılmış demokratiya illüziyası sabun köpüyüdür. Təkcə bir faktı deyim: ötən il Beynəlxalq və Avropa Jurnalistlər Federasiyasının (IFJ-EFJ) yaydığı hesabatda bəyan edilib ki, rəsmi İrəvan jurnalistlərin onlayn təqiblərinə, təzyiqlərinə son qoymalıdır. Əcnəbi təşkilatın bəyanatına Ermənistan Jurnalistlər Birliyi də qoşulmuşdu. Hesabatda konkret adlar da var. Məsələn, ölüm hədələri və fi-

daha çox himayədarlarının içini yandırır. Bunun da acığını çıxmaq üçün Azərbaycan əleyhinə kampaniyalar aparırlar. Bu çirkin və total hücumlar heç zaman bizi milli maraqlarımızdan geri dönməyə məcbur edə bilməz. O ki qaldı son həbslərə, hazırda istintaq gedir və Qərb təşkilatları Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanlarının apardığı istintaq prosesinə kənardan müdaxilə etməməlidirlər”.

Məlumat üçün deyək ki, Avropa Şurası Parlament Assambleyası (AŞ PA) insan hüquqlarının, demokratiyanın və

AI-nin “kəşfiyyat missiyası” getməlidir - Bakının tələbi

Hikmət Hacıyev: “Sülh şəraitində aparılan delimitasiya prosesində üçüncü tərəfin iştirakına hər hansı ehtiyac görmürük”

“Ermənistan ərazisində hər hansı üçüncü ölkənin qüvvələrinin yerləşdirilməsi narahatlıq doğuran faktordur”. Bunu Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev jurnalistlərə açıqlamasında bildi-
rib.

O deyib ki, Azərbaycan tərəfi qarşılıqlı anlaşma və sülh şəraitində aparılan delimitasiya prosesində üçüncü tərəfin iştirakına hər hansı ehtiyac görmür.

“Ermənistan-Azərbaycan sərhədindəki Avropa İttifaqının missiyasının fəaliyyəti artıq başa çatmalıdır. Missiyanın yerləşdirilməsi Praqada Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin, Fransa Prezidenti Emmanuel Makronun, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin və Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın iştirakı ilə razılaşdırılmışdı. O missiya qısamüddətli olmalı idi. Biz gördüyümüz kimi, bu, davamlı bir missiyaya çevrilir və tərkibi, habelə coğrafi mandat ərazisi genişləndirilir. Ermənistan və Azərbaycan arasında qarşılıqlı anlaşma və sülh şəraitində aparılan delimitasiya prosesində üçüncü tərəfin iştirakına hər hansı ehtiyac görmürük. Biz Avropa İttifaqının missiyasının regionda sülhün möhkəmləndirilməsinə xidmət edən faktor olduğunu hesab etmirik. Bu, narahatlıq doğuran faktordur”.

H.Hacıyev onu da deyib ki, Ermənistan tərəfinin silahlanmasının arxasında duran əsas qüvvələrdən biri Fransadır: “Təəssüf edirik ki, Fransa beynəlxalq hüquqa zidd olaraq Ermənistanın silahlandırılması proqramında iştirak edir. Ermənistan işğalçı və təcavüzkar dövlətdir. Bu baxımdan onun silahlandırılması mütləq məsuliyyətli məsələdir”.

H.Hacıyev Suriyadakı məsələlərlə bağlı Türkiyə Prezidenti ilə Azərbaycan Prezidenti arasında telefon danışığı haqda da suala cavab verib. Onun sözlərinə görə, Əsəd rejiminin çökməsindən sonra Azərbaycan ümid edir ki, Suriyada sabitlik bərpa olunacaq: “Suriyanın əvvəlki rejimi bir sıra beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycana problem yaradırdı”.

putatların çağırışlarından sonra verilib. Yeni seçilmiş Milli Məclisdə AŞ PA nümayəndə heyəti formalaşdırılmayıb.

AŞ PA-da Almaniya nümayəndə heyətinin rəhbəri, anti-Azərbaycan mövqeyi ilə seçilən Frank Şvabe son olaraq torpaq qalmaqalına görə saxlanılan Rüfət Səfərovla bağlı araşdırmanı gözləmədən “Azərbaycan Avropa Şurası Parlament Assambleyasına qayıtmasına dair şərtləri yerinə yetirməyə hazır olmadığını” göstərir. AŞ PA yanvar-da buna cavab verəcək, - deyib bildirib. Azərbaycana qarşı qərəzli və ikili standart siyasəti apardığı halda AŞ PA-nın İnsan Haqları Komitəsinin iclasının İrəvanda keçirilməsinin mənası, məzmunu, məsajları nədir? Özü də o Ermənistan ki, müxalifəti bir sinif kimi ortadan qaldırır, siyasi rəqiblər həbs edilir, media azadlığı məhdudlaşdırılır. O baxımdan AŞ PA-nın sözügedən tədbirinin Ermənistanda keçirilməsi nə deməkdir? Gu-

landa da səslərini çıxarmayıblar və İrəvanı dəstəkləyiblər. Ona görə də qəribə heç nə olmayıb və Qərb təsisatları Ermənistanın yanında olduqlarını göstərirlər. Bu da işğalçının yanında olmaq deməkdir”. **E.Musayev əlavə etdi ki, Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıqda maraqlıdır və münasibətləri bərpa etməyə hazırdır:** “Lakin bizə ədalətsiz münasibət sərgilənəcəksə, onda günahı Azərbaycanda axtarmaq lazımdır deyil. AŞ PA Azərbaycanı əsassız yərə səsvermə hüququndan məhrum edib və cavab olaraq fəaliyyətimizi dayandırmışıq. İndi buyursunlar, səsvermə mandatımızı qaytarınsınlar, ondan sonra nümayəndə heyəti formalaşsın. Ümumiyyətlə, bu təşkilatlar 44 günlük müharibənin nəticələrindən sonra ikiqat düşməncilik, qərəz nümayiş etdirməyə başladılar”.

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənzadə isə söylədi ki, AŞ PA işğalçı ilə iş-

ziki cəhətdən aradan götürmək hədələrinin hədəfləri sırasında jurnalistlər Ani Geyvorkyan və Ripsime Cebecyan var. İkincisi, Jurnalistlər Birliyi hökumətə yaxın fəallər və bəzi dövlət məmurları tərəfindən jurnalistlərə qarşı təşkil edilən qəsdən hücum hallarını da pisləyib. Ən qalmaqallı məqam ondan ibarətdir ki, Ermənistan Jurnalistlər Birliyi baş nazir Nikol Paşinyanı bu onlayn nifrət kampaniyasını təşviq etməkdə günahlandırıb. Yeni AŞ PA Ermənistan kimi bir ölkəni bizə Qafqazın “demokratiya qalası” kimi sıraya bilməz. Ümumiyyətlə, konstitusiyasında başqa dövlətin ərazisinə iddiası olan ölkədən demokratiya gözləmək mümkün deyil”.

Ç.Qənzadə vurğuladı ki, Azərbaycana qarşı qərəz davam edir və buna cavab olaraq qurumdakı fəaliyyət dayandırılıb: “Şvabe kimi korrupsionerlərin böhtan xarakterli çıxışlarına son qoyulmalıdır. Azərbaycanın müharibədə zəfəri ermənilərdən

qanunun alliliyinin müdafiəsi ilə məşğul olan 46 dövlətdən ibarət beynəlxalq təşkilat olan Avropa Şurasının parlament qoludur. Assambleya Avropa Şurasına üzv dövlətlərin milli parlamentlərini təmsil edən 306 üzvdən ibarətdir və adətən ildə dörd dəfə Strasburqda bir həftəlik plenar iclaslarda toplanır. Assambleya ilk sessiyasını 10 avqust 1949-cu ildə Strasburqda keçirib və Avropanın ən qədim beynəlxalq assambleyalarından birinə çevrilib. Azərbaycanla Avropa Şurası arasında əlaqələrin tarixi 1992-ci ildən başlayıb. Belə ki, 24 yanvar 1992-ci ildə Azərbaycan parlamenti “xüsusi dəvət edilmiş qonaq” statusu almaq üçün Avropa Şurasına müraciət edib. Bir il sonra müraciətə müsbət cavab verilib. 17 yanvar 2001-ci ildə AŞ Nazirlər Komitəsinin iclasında Azərbaycan Avropa Şurasına tamhüquqlu üzv qəbul edilməsinə dair qərar qəbul edilib.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Xəbər verdiyimiz kimi, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan iki ölkə arasında sülh müqaviləsi bağlamaq üçün şərt kimi Ermənistan Konstitusiyasına düzəlişlərin edilməsini qəti şəkildə rədd edib. Paşinyan vurğulayıb ki, Ermənistan Konstitusiyası Azərbaycanın ərazisinə heç bir iddia ehtiva etmir. O, Bakının təzyiqi altında konstitusiyaya dəyişikliklərin edilməsinin mümkün olmadığını bildirib.

“Ermənistan Konstitusiyasının heç bir müddəəsi qonşu ölkələrə ərazi iddiaları ehtiva etmir. Ermənistanın Konstitusiya Məhkəməsi 26 sentyabr tarixli qərarında qeyd edib ki, konstitusiyanın preambulasında müstəqillik bəyannaməsinə istinad yalnız konstitusiyanın daxilində əks olunan müddəalara aiddir”, - Paşinyan özünün rəsmi X hesabında yazıb. “Yeni Müsavat” qeyd edir ki, bu bəyanat Ermənistanda müxalifət qruplarının və ictimaiyyətin mövqeyi ilə üst-üstə düşür, onlar da əsas qanunun xarici təsir altında dəyişdirilməsinə qarşıdır.

Problem Ermənistanın 1990-cı il Müstəqillik Bəyannaməsindən qaynaqlanır ki, bu bəyannamə “miatsum” - Dağlıq Qarabağın Ermənistanın

yanın qulağına nələrisə pıçıldayıblar, o da sülh sazişi ilə bağlı başqa üslubda danışmağa başlayıb. Görünür, Makron sülh prosesini acı başa çatdırmaq üçün Paşinyana təlimatlar verib. Elə olmasaydı, ilin sonuna az qalmış Nikol ərazi iddiaları ilə bağlı məsələyə bu cür nöqtə qoyan mövqə sərgiləməzdi. Bu açıqlama eynilə Paşinyanın “Qarabağ Ermənistanıdır” bəyanatı qədər absurd və sülh prosesini tormozlayan yanaşmadır. Bəs necə olacaq? Sülh danışıqlarını dalana dirəyən bu bəyanatdan sonra Bakı-İrəvan müzakirələri hansı şəkildə inkişaf edə bilər?

Yeri gəlmişkən, Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siya-

Sülh sazişinə nöqtə - İrəvan yenə peşman olacaq

Ermənistan Konstitusiyasına düzəlişlərdən imtina Paşinyanın “Qarabağ Ermənistanıdır” bəyanatı qədər absurd və sülh prosesini tormozlayan yanaşmadır; danışıqları dalana dirəyən bu bəyanatdan sonra Bakı-İrəvan müzakirələri hansı şəkildə inkişaf edə bilər?

ması münasibətlərin normalaşmasına zərər yetirir”, - deyir o söyləyib.

Siyasi ekspert Azad Məsiyevin “Yeni Müsavat”a sözlərinə görə, Ermənistan bu mövqə ilə sülh sazişini imzalamaq istəmədiyini nümayiş etdirir və qonşuları ilə dinc şəraitdə yaşamaq niyyətində olmadığını göstərir:

Analitikin fikrincə, biz Paşinyanla yox, erməni xalqı ilə sülh sazişinə gedirik: “Çünki ermənilər “Böyük Ermənistan” xülyəsindədir. Bu gün var, sabah Paşinyan olmaya bilər və yeni hökumət onun qərarını tanımayacaq. Odur ki, referendumla gedilməli və konstitusiyaya düzəliş olunmalıdır. Biz erməni xalqı-

Paşinyan SSRİ-nin xiffətini çəkir

Ermənistanın SSRİ dövründə mövcud olan sərhədlərdən imtina etməsi suverenlik və dövlətçilikdən imtina etmək deməkdir. Bu barədə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Facebook səhifəsində paylaşım edib.

“Açıq deməliyəm ki, belə yanaşma Ermənistan üçün çox təhlükəlidir. Çünki SSRİ dövrünün xəritələrindən imtina dövlətçilik və müstəqillikdən imtina deməkdir. Ona görə ki, biz müstəqilliyimizi Sovet Ermənistanı ərazisində əldə etmişik və beynəlxalq ictimaiyyət bizi belə tanıyır. Beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazimizə sədaqət təhlükəsizlik üçün vacibdir və bizim üçün bufer rolunu oynayır”, - Paşinyan bildirib.

O vurğulayıb ki, əgər Ermənistan vətəndaşları özləri beynəlxalq səviyyədə qəbul edilmiş ərazini tanıdırlarsa, bununla başqalarına da onu tanıtmamaq imkanı verirlər.

Ermənilər sərhəddən köçür

Azərbaycanla sərhəddə yaşayan ermənilərin sayı sürətlə azalmağa başlayıb. Bu barədə Ermənistanda nəşr olunan “İrəvank” qəzeti məlumat yayıb. Nəşr qeyd edib ki, hazırda əksər ermənilər sərhəddən əraziləri tərk edərək başqa əyalətlərə köçürlər.

Məlumatı Ermənistan Statistika Komitəsi də təsdiqləyib. Onlar bu köçün səbəbi kimi konkret bir şey göstərməyib. “İrəvank” qəzeti isə bildirir ki, bu köç iki səbəbdən baş verir. “Birincisi, sərhəddə yaşayanlar Azərbaycanın hücum edəcəyindən ehtiyat edirlər və bu səbəbdən də evlərini atıb, qaçır. İkincisi isə sosial-iqtisadi vəziyyətin pis olmasıdır. Çünki sərhəddə yaşayanların dolanışığı çox pəssir”.

Rəsmi qaynaqlar isə qeyd edirlər ki, Ermənistanda əhalinin bu şəkildə miqrasiyası yaxın gələcəkdə demografik vəziyyəti, habelə əhali yerləşimi məsələsində faciəvi nəticələrə səbəb olacaq.

tanla birləşdirilməsi anlayışını ehtiva edirdi. Bu bəyannamə sonradan Ermənistanın postsovet konstitusiyasına əsas prinsip kimi daxil edildi. Paşinyanın qəti mövqeyi sülh müqaviləsinin bağlanması və Ermənistandan məcburi köçürülmüş azərbaycanlıların geri qaytarılması tələbinin yerinə yetirilməsi istiqamətində söyləri çətinləşdirir. Həmçinin iki ölkə arasında davam edən sərhədin demarkasiya prosesinin irəliləyişinə dair şübhələr yaradır. Bu çıxılmaz vəziyyət Azərbaycanın işğaldan azad etdiyi ərazilərdən sonra uzun müddət davam edən münaqişələrin həllinə yönəlmiş danışıqların uğursuzluqla nəticələne biləcəyi ilə bağlı narahatlıqları artırır.

Ermənistan Konstitusiyası ilə bağlı dedikləri göstərir ki, Makron və Tramp Paşinyanın

sət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev jurnalistlərə açıqlamasında deyib ki, xarici işlər nazirlikləri arasında müzakirələr aparılır. H.Hacıyevin sözlərinə görə, iki ölkə arasında açıq qalan müəyyən məsələlər var ki, onlara da işçi qaydada baxılmaqdadır. Prezidentin köməkçisi artıq iki ölkə arasında müharibə riskinin qalmadığını diqqətə çatdırıb. “Azərbaycan öz ərazi bütövlüyü və suverenliyini tam şəkildə təmin edib. Ermənistan işğalçı qüvvələri də Azərbaycan ərazisindən çıxarılıb”, - H.Hacıyev əlavə edib. Prezidentin köməkçisi deyib ki, Ermənistan və Azərbaycan arasında qarşılıqlı sülh danışıqları gədirsə, burada üçüncü ölkəyə ehtiyac yoxdur. “Əksinə, üçüncü ölkənin bölgədə ol-

“Bu bəyanatlarla paralel inkişaf edən məsələ Ermənistanın sürətlə silahlanmasıdır. Həmçinin hazırkı hakimiyyət Qərbin hərbi gücünü regiona yerləşdirir. Ancaq fakt budur ki, Azərbaycan ərazi iddiaları qalır və bu reallıq qeyd-şərtsiz aradan qaldırılmalıdır. Baxın, 30 il ərzində deyirdilər ki, Ermənistan Silahlı Qüvvələri Qarabağda yoxdur, orada olan guya “artsax ordusu”dur, amma Paşinyan 10 noyabr sənədinə qol çəkəndə bu həqiqəti etiraf etdi, orada Ermənistan qoşunlarının yerləşdiyini təsdiqlədi. Bu gün də konstitusiyaya bağlı yalanları dünya ictimaiyyətinə sınımaq istəyirlər. Üstəlik, 1988-ci ildə Ermənistan SSRİ-nin qəbul etdiyi Dağlıq Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi qərarı var. Ona görə də bundan yayına bilməzlər”.

nın sülhlə bağlı rəyini bilmək istəyirik. Məsələn, bir ay əvvəl Avropadan gələn təyyarə məcburi Ermənistanla eniş etmişdi. Həmin təyyarədə olan Gürcüstan vətəndaşı, əslən azərbaycanlı Ermənistan buraxılmadı. Bu dərəcədə bir nifrət var və ona görə də referendumla gedilməsi ilə öyrənməliyik ki, erməni xalqı bizimlə sülh içində yaşaşı yaşamaq istəyirmi, ya yox...”

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Ehtiram Mehdiyev bu açıqlamadan sonra Ermənistanla diplomatik təzyiqləri gücləndirməyi vacib sayır. Onun sözlərinə görə, Paşinyan sülh sazişinin imzalanması üçün yenə də imkanları tükəndirir: “Azərbaycan yarımçıq sülh müqaviləsi imzalamaq istəyir. Əgər yekun sülh sənədi olmayacaqsa, heç bizə lazım

deyil. Azərbaycan ərazi bütövlüyünü təmin edib, sərhədlərini möhkəmləndirib, separatizmi içindən təmizləyib, indi Paşinyan götür-qoy eləsin ki, bu sülh müqaviləsi ən çox hansı tərəfə lazımdır. Biz sülh sazişini imzalayaq, amma Ermənistan öz konstitusiyasında “Qarabağ Ermənistanla birləşməlidir” hissəsini saxlasın, belə razılaşma olmaz”. **MCP rəsmisi hesab edir ki, Paşinyana ilham verən qüvvələr var və bundan**

arxayın olaraq belə bəyanatlar səsləndirir: “Sonuncu görüş onu yaman ruhlandırır. Ona elə gəlir ki, ABŞ və Fransa kimi iki böyük güc mərkəzi onu qoruyur, heç bir şərtlə razılaşmayacaq. Amma 44 günlük müharibədə də çox yerə zəng edirdi, heç kəs köməyinə çatmadı. O baxımdan, sülh sazişi ilə bağlı siyasi və diplomatik təzyiqləri artırmalıyıq”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycan Suriyaya nə vaxt səfir göndərəcək?

Ekspertlər Suriyada yeni hakimiyyətə gələn qüvvələrin xarici əlaqələrə önəm verəcəyini bildirir. Dünyadan təcrid edilən Əsəd rejimindən fərqli olaraq, yeni hakimiyyət həm qonşu, həm də digər ölkələrlə münasibətləri bərpa edə bilər. Münasibətlərin bərpasından sonra bir çox ölkələrin Suriyadakı səfirliyini bərpa edəcəyi gözlənilir. Azərbaycanın da oxşar addımı atacağı və bu ölkəyə yeni səfir təyin edəcəyi istisna edilmir.

Məsələ ilə bağlı Modern.az-a danışan Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin üzvü Asim Mollazadə bildirib ki, Azərbaycan Suriyada yeni dövrdə siyasi dialoq mühitinin olmasını arzu edir: "Azərbaycan qardaş Türkiyə ilə birgə Suriyada baş verən prosesləri diqqətlə izləyib. Azərbaycan hər bir məsələnin beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində məhz Suriyanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində davam etməsi və ölkədə siyasi dialoqun mövcudluğunu arzu edir".

Deputat vurğulayıb ki, bununla yanaşı, beynəlxalq terror üzrə əlaqələri olan təşkilatların qarşısının alınması zəruridir: "Azərbaycan bu istiqamətdə öz töhfəsini verməyə hazırdır. Terror təşkilatlarının Türkiyəyə qarşı hücumlarının qarşısını almaq üçün zəruri addımların həyata keçirilməsində qardaş ölkəyə dəstək verməyə hazırdır. Eyni zamanda Azərbaycan ənənəvi olaraq humanitar dəstək verməyə hazır olduğunu elan edib. Hesab edirəm ki, bizim ən birinci şüamız "terrora yox"dur. Çünki Suriyada kommunist terror təşkilatlarının Türkiyəyə hücumlarının qarşısı alınmalı və Türkiyə-Suriya sərhədi stabil rejimdə fəaliyyət göstərməlidir".

Politoloq Elxan Şahinoğlu isə deyib ki, Suriyada yaşayan türkmənlərə yardım etməliyik: "Əsəd rejimi Ermənistanı müdafiə edirdi. Bu dəstək ikinci Qarabağ müharibəsində də özünü göstərüb. Qarşılıqlı səfərlər olub. Ötən il Ermənistandan nümayəndə heyəti Suriyaya getmişdi. Əsəd həmin nümayəndə heyətini qəbul edəndə demişdi ki, Suriya hər zaman Ermənistanın yanındadır. Yeni anti-Azərbaycan siyasəti yürüdü. Artıq Əsəd yoxdur. Azərbaycanın Suriyada fəallığını artırmaq növbəsi çatıb. Suriyada türkmənlər yaşayır ki, onlara dəstək verməliyik".

Politoloq vurğulayıb ki, böyük ehtimalla Suriyadakı səfirliyimiz fəaliyyətini bərpa edəcək: "Suriyada Türkiyə əsas aparıcı mövqedə olacaq. Əlbəttə, Azərbaycan strateji müttəfiqinin yanındadır. Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin telefon danışığından dərhal sonra Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi çox gərəklili bəyanat yaydı. Biz də Suriyada Türkiyənin yanında olacağıq. Səfirliyimiz də böyük ehtimalla Suriyada fəaliyyətə başlayacaq".

Prezident İlham Əliyevin Rəcəb Tayyib Ərdoğanla Azərbaycanın qardaş Türkiyə ilə birlikdə Suriya xalqının üzləşdiyi humanitar problemlərin aradan qaldırılmasına yardım etməyə hazır olduğunu bəyan etməsi iki istiqamətdə təhlil edilir.

Bəllidir ki, Suriya son 10 ildən çox davam edən vətəndaş müharibəsi nəticəsində dağıdılıb. Bir çox şəhərlər sıfırdan yenidən qurulmalı olacaq. Suriyanın bu gün humanitar dəstəyə daha çox ehtiyacı var və bu problemlərin həllində Azərbaycan və Türkiyənin birlikdə hərəkət edəcəyini bəyan etməsi çox önəmlidir.

Azərbaycanın artıq dünyanın bir çox ölkələrində humanitar əməliyyatlarda böyük təcrübəsi var. Burada ilk ağıla gələn Türkiyədə son zəlzələ zamanı aparılan xilasetmə əməliyyatlarıdır. Azərbaycanın humanitar minatəmizləmə sahəsində də təcrübəsi var. O, çox baha qiymətə - Qarabağın yerlə-yeksan edilmiş şəhər və kəndlərində, erməni işğalçıların yalnız xarabalıqlar, minalar və partlamamış hərbi sursatlar qoyduğu yerlərdə əldə edilib.

İkinci mühüm nəticə budur ki, Suriya məsələsində birgə səylərini razılaşdırması Bakı-Ankara geosiyasi əlaqəsinin Yaxın Şərqə nüfuz etdiyini təsdiqləyir. Bu, Azərbaycanın tək Cənubi Qafqazda deyil, dünyanın ən həssas bölgələrindən olan Yaxın Şərqdə də geosiyasi rolunun artması deməkdir.

Daha bir mühüm məqam da diqqətdən qaçmamalıdır. Bakının Yaxın Şərqin açar ölkələrindən olan İsrailə yaxşı münasibətləri var və Suriya məsələsində Ankara və Təl-Əviv arasında mümkün gərginlikləri danışıqlar yolu ilə həll edə bilər.

Milli Məclisin deputatı Azər Badamov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan beynəlxalq humanitar məsələlərdə həmişə yaxından iştirak edib: "Dünyada baş verən təbii fəlakətlər zamanı Azərbaycan özünün iqtisadi gücü çərçivəsində həmişə dəstək göstərməyə çalışıb. Məsələn, Pakistana dağılmış məktəb binasının yenidən qurulmasında və digər humanitar yardımlarda iştirak edib. Türkiyədə zəlzələ baş verəndə zəlzələ bölgəsində xilasetmə işlərinə ilk qoşulan ölkə Azərbaycan olmuşdu. O cümlədən Kahramanmaraşda min ailəlik bir şəhəri də Azərbaycan tikir və türk qardaşlara öz dəstəyini əsirgəmir. Suriya da son 10 ildə yaşanan müharibələr nəticəsində böyük humanitar fəlakətlə qarşılaşıb. Bu baxımdan Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin telefon danışığı Suriyada humanitar məsələlərin həllində birgə iştirakımızla əziyyət çəkən insanların yanında olmağımızı nümayiş etməsinə imkan verəcəkdir. Azərbaycan minatəmizləmə sahəsində böyük təcrübə qazanıb. Yeni

Bakı Yaxın Şərq siyasətinə nüfuz edir

Azərbaycanın bu həssas regionun açar ölkələrindən olan İsrailə yaxşı münasibətləri var və Suriya məsələsində Ankara və Təl-Əviv arasında mümkün gərginlikləri danışıqlar yolu ilə həll edə bilər

Suriyada minatəmizləmə işlərində Azərbaycan iştirak edə bilər. Digər humanitar məsələlərdə də Azərbaycan suriyalıların yanında olmaqla dəstək göstərə bilər. Bizim iştirakımız Azərbaycanla Türkiyənin Yaxın Şərqə nüfuz etdiyini göstərir. Azərbaycan Suriyanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir və bu gün orada yaşanan problemlərin danışıqlar müstəvisində həll olunmasını arzulayır. Çünki suriyalıların son 10 ildə müharibələrdən kifayət qədər əziyyət çəkib. İndi bütün məsələlərin sabitlik şəraitində danışıqlar yolu ilə həll olunmasının vaxtıdır. Təbii ki, bu məsələdə Türkiyənin rolu böyük olacaqdır. Çünki Türkiyə Suriyada müharibə davam edən dövrdə suriyalıların yanında ən çox olan və birbaşa humanitar dəstək göstərən ölkədir. O cümlədən Yaxın Şərqdə açar ölkələrdən biri də İsraildir, Azərbaycanın İsrailə çox yaxşı ikitərəfli əlaqələri var. Bu baxımdan Azərbaycan Türkiyə-İsrail əlaqələrinin yenidən bərpa olunmasında və ümumən Yaxın Şərqin problemlərinin danışıqlar yolu ilə həll edilməsində töhfə verə bilər".

Deputatın sözlərinə görə, bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan dövləti global məsələlərin həll olunmasında yaxından iştirak edir və töhfələr verir: "Bu baxımdan ölkəmizin Yaxın Şərqdə müəyyən məsələlərin həll olunmasında rolu arta bilər".

Öz növbəsində məsələyə münasibət bildiren **millət vəkil Vüqar İskəndərov** qeyd etdi ki, Azərbaycan hər zaman dünyada sülhün və

əmin-amanlığın olmasını arzu edib, həmçinin bu istiqamətdə də addımlar atıb: "Konkret olaraq Suriya məsələsinə gəlincə, hesab edirəm ki, bu ölkədə yeni dönmə başlayır. Bu dönmədə qardaş Türkiyə ön sırada gedəcək. Eyni zamanda Azərbaycan da bu məsələdə Türkiyə ilə eyni sırada yer alacaq. Prezident İlham Əliyevin Rəcəb Tayyib Ərdoğanla Azərbaycanın qardaş Türkiyə ilə birlikdə Suriya xalqının üzləşdiyi humanitar problemlərin aradan qaldırılmasına yardım etməyə hazır olduğunu bəyan etməsi də məhz bundan xəbər verir. Hesab edirəm ki, Suriyada yeni dönmədə siyasi sabitlik əldə edildikdən dərhal sonra yeni Suriyaya dəstək məsələsində də çiyin-çiyinə hərəkət edəcək. Onu da vurğulamaq yerinə düşər ki, Azərbaycanın artıq dünyanın bir çox ölkələrində humanitar əməliyyatlarda böyük təcrübəsi var. Heç uzağa getməyək, qardaş Türkiyədə son zəlzələ zamanı aparılan xilasetmə əməliyyatlarında Azərbaycanın hansı şəkildə iştirak etdiyini bütün dünyaya gördü. Digər tərəfdən, ölkəmizin Qarabağın yerlə-yeksan edilmiş şəhər və kəndlərində, erməni işğalçıların yalnız xarabalıqlar, minalar və partlamamış hərbi sursatlar qoyduğu yerlərdə qısa zamanda həyata keçirdiyi quruculuq işlərini də bütün dünya görüb, yaxından izləyib. Bu baxımdan düşünürəm ki, Suriyada da oxşar sahələrdə Türkiyə ilə Azərbaycan

mühüm addımlar atacaq".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu hesab edir ki, Türkiyənin Suriyada mövqelərinin möhkəmlənməsi qardaş ölkənin Cənubi Qafqazda mövqelərini daha da möhkəmləndirəcək: "Türkiyə və Azərbaycan prezidentlərinin son telefon danışığı zamanı Suriyadakı vəziyyətin müzakirəsi, ardınca da Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin Suriya ilə bağlı bəyanatı baş verənlərin məmləkətimizlə də əlaqəsinin olduğunu göstərir. Strateji müttəfiqimiz Türkiyənin Suriyada mövqelərinin güclənməsi bölgədəki vəziyyəti dəyişmək iqtidarındadır. Rusiya və İran Suriyada yanlış tərəfi seçdilər və itirdilər. Türkiyə isə bu illər ərzində səbr nümayiş etdirən və sonda qazanan ölkə oldu. Türkiyənin Suriyada maraqlarının təmin edilməsi Azərbaycanın da maraqlarına cavab verir. Türkiyənin hədəflərindən biri Suriya ərazisində terrorçu PKK və ona bağlı silahlı qrupların neytrallaşdırılmasıdır, digəri yerli türkmənlərin təbii haqlarının bərpasıdır. Ermənistan vaxtilə Əsəddən yana oldu, yanlışdı, indi Azərbaycanın növbəsidir, Türkiyə ilə birgə Suriyadakı qardaş türkmənlərdən yana olmalıyıq. Azərbaycan Türkiyənin Suriyada humanitar aksiyalarında yer ala bilər. Suriya infrastrukturunun yenidən qurulmasında Türkiyə şirkətləri ilə birgə Azərbaycan şirkətləri də iştirak edə bilərlər. Fikrimcə, yaxın müddətdə Azərbaycanın Suriyadakı səfirliyi də fəaliyyətini bərpa edəcək".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiyaya qarşı mübarizə komitəsinin sədr müavini, Ədalət, Hüquq, Demokratiya (ƏHD) Partiyasının sədri Qüdrət Həsənzadə "Yeni Məsəva" Suriyada baş verən son hadisələr, bundan sonrakı gözləntilər, həmçinin Ermənistanın sülh pozan hərəkətləri ilə bağlı maraqlı müsahibə verib.

- Qüdrət bəy, Əsəd rejiminin devrilməsindən sonra Suriyada nələr baş verəcək?

- Bölgədə insan azadlıqlarını, ümumiyyətlə, insanları heçə sayan başqa qanlı rejimlər də var. Suriyaya gəldikdə, xalq demokratik dəyişikliklərə hazır deyil. Ölkədə çoxsaylı silahlı qruplaşmalar, ekstremist və terror təşkilatları mövcuddur. Həmçinin cəmiyyətin daxilində milli və dini zəmində parçalanmalar var, demokratik ənənələr yoxdur. Xalq totalitar rejimin repressiyaları altında uzun müddət yaşayıb. Bu baxımdan Suriya dövlətində yaxın gələcəkdə mülki-demokratik cəmiyyətin, hüquqi dövlətin qurulması mümkünsüz görünür. Arzu edək ki, orada heç olmasa məhdud azadlıqlar olan avtoritar idarəetmə olsun, dövlətin bütövlüyü qorunub saxlansın.

- Yeni vəziyyət daha pis ola bilər, eləmi?

- Əvvəlcədən daha pis olmasa da, daha yaxşı olacağı ehtimalı azdır. Ümid edək ki, "Taliban" tipli rejimin formalaşmasına Türkiyə imkan verməyəcək. Suriyada sərt diktatura olsa da, Əfqanıstanla müqayisədə heç olmasa dünyəvi dövlətçilik modeli olub, məsələn, qadınlar hicab geyinməyə məcbur edilməyib. Açıq, ölkənin gələcəyi ilə bağlı çox da optimist deyiləm. Dua edək ki, yaxşılığa doğru dəyişiklik olsun. Əsədin devrilməsini hər bir halda müsbət hadisə kimi qiymətləndirirəm. Bu adam həqiqətdən də çox ağır cinayətlər törədib, həm Suriya xalqına, həm rəqiblərinə münasibətdə. İndi görürsünüz, kimsənin xəbəri olmayan yeraltı həbsxanalar aşkarlanır, orada minlərlə insan saxlanılıb, amansız rəftara məruz qalıblar, vəhşicəsinə öldürüldülər.

- Ələ keçirdiyi Qoland təpələri istiqamətində İsrailin güzəştə getməyəcəyini və burada daimi qalacağını bəyan etməsi, sizcə, Suriyanın taleyi üçün nə demək olacaq? Bu, ölkənin ayrı-ayrı paytaxtlar arasında bölüşdürülməsinə gətirib çıxara bilərmi?

- Suriyanın ərazi bütövlüyünə ciddi təhdidlər var. Fikrimcə, Suriya ən yaxşı halda federallaşacaq. İsrailin Qoland təpələrindən geri çəkilməsi indiki mərhələdə mümkünsüz görünür. Hesab edirik ki, nəinki indi, yaxın gələcəkdə də bu, baş verməyəcək.

"Yeni savaşın başlaması ehtimalı böyükdür"

Qüdrət Həsənzadə: "Ermənistan Qərbin Azərbaycana sanksiya tətbiq etməsinə çalışır"

- Bir çoxları, o cümlədən iri dövlətlər üçün Suriya hadisələri, Əsədin faktiki olaraq müqavimətsiz ölkəni təhvil verməsi, qaçışı gözlənilməz oldu. Nə baş verdi? Doğrudanmı gözlənilməz hadisə oldu, yoxsa sadəcə hazırlanmış ssenari həyata keçirildi?

- Mən hesab edirəm ki, Suriyanın gələcəyi ilə bağlı bölgəyə təsiri olan böyük dövlətlər arasında öncədən razılaşma olub.

- Hansı dövlətlər arasında?

- Türkiyə, Rusiya və İran arasında. Düşünürəm ki, Türkiyə bunu müəyyən Qərb dövlətləri, NATO-nun aparıcı ölkələri ilə də razılaşdırıb. Məncə, razılaşdırılmış şəkildə Əsədin əvəzlənməsi planı həyata keçirildi. İndi hamı deyir ki, bundan ən çox ziyan gören Rusiya oldu. Suriyada iki hərbi baza saxlamaq Rusiyanın maliyyə imkanları xaricində idi. Ukraynada ağır müharibəyə giren Rusiyaya həm əsgər, həm hərbi texnika, həm də maliyyə vəsaiti lazımdır. Ona görə Rusiya heç Əsədin devrilməsinə ciddi müqavimət göstərmədi, bir-iki

dəfə təyyarələri qalxıb bomba atdı, rejimi sona qədər müdafiə etmədi. Bundan əlavə, bu hadisələrdən öncə Türkiyənin Əsədə "gəl, oturmaq, danışmaq" müraciəti və Əsədin bundan imtinası... Mən hesab edirəm ki, bunlar hamısı ciddi ssenarinin tərkib hissəsi idi. Gördünüz, İran da qarışmadı, Əsədə dəstək vermədi. Təqribi hesablamalara görə, İran proksi qüvvələrə ildə 50 milyard ABŞ dolları vəsait xərcləyir, o cümlədən Suriyada, İraqda, Livanda... Bu, çox böyük vəsaitdir, həm də İranın hazırda özünün bu vəsaitə çox böyük ehtiyacı var. Üstəlik, İranın proksi qüvvələri İsrail tərəfindən həm Fələstində, həm də Livanda darmadağın ediləblər. Yeni bundan sonra onlara o qədər vəsait ayırmağın da mənası yoxdur. İran da bunu başa düşdü. Həm də İran lazımdır ki, Qərblə anlaşma əldə ələsin, müharibədən yayınsın, həmçinin sanksiyaları bir az yumşaltsınlar, iqtisadiyyatlarını inkişaf etdirə bilsinlər. Qərb də lazım idi ki, baş verənlərin nəticəsi olaraq İran və Rusiya Suriyadan çıxsın. İkincisi, Suriya üzərindən borularla Qəterdəki böyük qaz yataqlarından mavi ya-

nacaq artıq Avropaya ötürüləcək. Buna ən böyük maneə Əsəd rejimi idi, bu maneə də aradan qalxdı. Ona görə də çevrilişə dəstək məqsədilə Suriyanın hərbi bazaları, silah anbarları İsrail və ABŞ tərəfindən bombalanırdı. Qərb bu məsələdə ciddi şəkildə Türkiyəyə dəstək verdi. Türkiyə özü də silahlı müxalif qruplara Əsədi devirmək üçün kömək etdi. Təqribən 4,5 milyon suriyalı qaçqın Türkiyədən öz ölkəsinə qayıdacaq, artıq qayıdış başlayıb. Türkiyənin də istədiyi həm bu, həm də sərhədlərinin təhlükəsizliyi. Bu baxımdan Əsəd rejiminə son qoyulması bütün böyük güclərin maraqlarına cavab verirdi.

- Bəs Rusiya tərəfindən Bəşər Əsədin Suriya xalqına və yeni hökumətinə təhvil verilməsi gözləniləndirmi? Əsəd alver predmetinə çevrilə bilərmi?

- Əsəd kimyəvi silahlardan da istifadə etməklə ağır cinayətlər törədib. Onun Beynəlxalq Məhkəmə qarşısına çıxarılması Qərblə Rusiya arasında danışıqlar predmeti olacaq. İndi gizli həbsxanalarla bağlı ələ dəhşətli faktlar ortaya çıxır ki... Rusiya da "biz sivil, demokratik, hüquqi dövlət" deyir. Özünü belə

adlandıran ölkənin bu cür dəhşətli faktlardan sonra Əsədi təhvil verməməsi faktiki olaraq çox çətin olacaq. Rusiya öz sifətini qoruyub-saxlamağa çalışacaq, öz imici haqqında düşüncə. Ona görə də mümkün sayıram ki, Rusiya Əsədi Beynəlxalq Məhkəməyə təhvil verə bilər. Vaxtilə Bosniya müsəlmanlarına qarşı serblərin törətdiyi qətlərə görə Haaqa Tribunalı quruldu, məsuliyyət daşıyanlar cəzalandırıldı. Bundan əlavə, BMT Təhlükəsizlik Şurası Əsədin cinayətlərinin araşdırılması ilə bağlı xüsusi tribunal yarada bilər. Amma Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi də bunu etmək imkanına malikdir. Bu, həm də Qərblə Rusiya arasındakı münasibətlərin hansı istiqamətdə inkişafından asılı olacaq. Ukrayna ilə hansısa barışıq əldə olunsa, Rusiya Əsədi təhvil verəcək. Yox, barışıq əldə olunmasa, Rusiya bu addımı atmaya bilər.

- Qüdrət bəy, Prezident Əliyevin Türkiyə lideri Erdoğanla Suriyada baş verənlərlə bağlı zəng etməsinə münasibətinizi də bildirmək istərdik. Bu zəngin davamında hansı addımların şahidi ola bilərik?

- İlham Əliyev bu zənglə beynəlxalq birliyə qardaş Türkiyə ilə hər zaman bir yerdə olmağımızın mesajını verdi. Ehtiyac olarsa, Azərbaycanla Türkiyə birlikdə Suriyada həm sülhəməcburetmə, həm də humanitar əməliyyatlarda iştirak edə bilər.

- 2024-cü il başa çatmaq üzrədir, amma Ermənistanla Azərbaycan arasında sülhün imzalanması baş vermədi. Proseslərin perspektivini necə görürsünüz?

- Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh sazişinin imzalanması üçün rəsmi İrəvan 10 noyabr sənədinin şərtlərini yerinə yetirməlidir. Sazişdə təhlükəsizlik üçün Zəngəzur dəhlizinə Rusiya sərhəddçilərinin nəzarət etməsi nəzərdə tutulub. Ermənistan Rusiya ilə anlaşmalı-

dır, Rusiyanın Ukraynada məğlub olmasını gözləməməlidir. Hazırda Ermənistan sülh sazişinin imzalanmasını məqsədli şəkildə yubadır. Ona görə də üçtərəfli sazişin şərtlərini yerinə yetirmir, konstitusiyasından Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı olan müddəaları çıxarmır. Ermənistan öhdəliklərinə əməl etmədi, səmimi olaraq sülh istəmədi, çoxdan sülh sazişi imzalanmışdı.

- Paşinyanın son açıqlamaları Ermənistanın sülh istəmədiyinə şübhə yeri qoymadı...

- Bilirsiniz, nə konstitusiyaya dəyişikliyi, nə imzalanmış hər hansı sülh müqaviləsi, beynəlxalq öhdəlik sülhə təminat verir, əgər arxasında səmimi niyyət və xalqın iradəsi dayanmırsa... Ukrayna ilə Rusiya arasında qarşılıqlı olaraq ərazi bütövlüyünün tanınmasına, dostluq və əməkdaşlığa dair sazişlər, Budapeşt memorandumu var idi. Sülhün təminatı sənin güclü müttəfiqlərinin, güclü ordunun, güclü iqtisadiyyatının, daxilə vətəndaş həmrəyliyi və milli birliyin olmasıdır ki, təhlükə olduğu təqdirdə, xalq bir yumruq kimi birləşə bilsin. Ermənistan müharibə etmək istəsə, iddia edəcək ki, Azərbaycan atəşkəsi pozdu və hücumla keçəcək. Sülh sazişinin arxasında xalqların iradəsi dayanmalı, bütün sahələrdə əməkdaşlıq olmalıdır.

- Yeni yeni savaş realdır...

- Yeni savaşın başlaması ehtimalı böyükdür. Ermənistan inanır ki, Rusiya Ukraynada kollektiv Qərbə qalib gələ bilməyəcək və dövlət olaraq çökəcək, ola bilsin parçalanacaq. Hesab edirlər ki, bundan əlavə, Qərb Türkiyənin neytrallığını Birinci Qarabağ savaşında olduğu kimi təmin edəcək və müharibədə qalib gəlmiş Qərb bizi Rusiyanın müttəfiqi və məğlub düşərgənin təmsilçisi kimi Rusiya ilə birlikdə cəzalandıracaq. Ona görə revanşist müharibəyə hazırlaşmaq üçün Ermənistan vaxt udmağa çalışır və hər gün deyir ki, sülh sazişi imzalamağa hazırdır. Bu yolla həm də Azərbaycanı beynəlxalq birliyə "ağressiv tərəf" kimi təqdim etmək istəyirlər. Sabah Qərbdən Ermənistanla tapşırıq gəlsə ki, "müharibəyə başla", o zaman beynəlxalq birlik hərbi əməliyyatlara görə Ermənistanı ittiham etməsin, desinlər "ermənilər sülh tərəfdarıdır, müharibəni istəyən Azərbaycan idi". Hazırda Ermənistan Qərbin ə Azərbaycanla qarşı sanksiyalar tətbiq etməsinə çalışır...

□ **Elsad PAŞASOY,**
FOTO: "YM"

"Nazpəri" şokoladını xatırlayarkən

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Sayın təhsil nazirimiz bugünlərdə nikbin, sevindirici açıqlama verdi. Deyir hazırda məktəbəqədər hazırlıq üzrə qruplara daha çox uşaq cəlb edilir. Sitat: "Hazırda 80-90 faiz civarında uşaq ən azı 1 il məktəbəhazırlıq qruplarına cəlb olunur. Məktəbəhazırlıq üçün göstərdiyimiz söylər mütləq 20-25 ildən sonra özünü göstərəcək". Sitatın sonu.

Qulaq hər gün yeni söz eşitməyə kar, göz də kor olmuş, etiraf edirəm ki, bu "məktəbəhazırlıq" sözünü ilk dəfə oxumuş oldum və savadım artdı. Yox, belə sözlər olduğunu öncələr də bilirdim, yanlış anlaşılmasın. Sadəcə, ayrı şəkildə yazıldığını düşünürdüm. Sən demə bitişik imiş. Bu mənə yazıçı Afaq Məsudun başçılığı altında Tərcümə Mərkəzinin AMEA-nın hazırladığı "Orfoqrafiya lüğəti" ilə mübarizəsini xatırlatdı. Afaq xanım iddia edirdi ki, lüğətə mənətsiz, qurama, uydurma sözlər salınıb. Buna sayısız-hesabsız nümunələr də göstərmişdi. On minlərlə söz! Bəziləri burada yazıram, özünü də fikirləşin, görün bizim dilə doğrudanmı belə sözlər vardır: "ətriyyətçilik", "şırantı-tutma", "şeytanapapıştıkən", "şeypurburunluq", "dümbəkqayıрма", "xoşgeniş" və sairə.

İnsafən, bəzi sözləri nahaq yerə qaralamışdılar, məsələn, Mərkəzin iddiasına görə, bizim dilə "qabyalayan" sözü də yoxdur. Biz artıq yaxşı bilirik ki, var. Hətta bunun "dabanyalayan" variantı da vardır.

Dil məsələsinə həm də ona görə diqqət çəkdim ki, təzəlikcə Türkiyədə hansısa milli manisimiz mükafat almışdı, çıxışında isə ana dilimizdə danışmağa çətinlik çəkmişdi. Ancaq manisin günahı nədir? Ölkədə sifariş nəyədirsə, o da həmin istiqamətdə gedir. Ana dilini vacib eləyin, məcbur qalıb öyrənsinlər. Yoxsa krançı işinə də yalnız "rus və ingilis dili bilən gənc xanımlar" götürülürsə, adına "Azərbaycan dili" deyilən bu haqq-hesabın Azərbaycan Respublikasında qara qəpiklik hörməti yoxdursa, niyə öyrənməlidir? Hələ şükür eləyin, mənə, o, bəzi keçmiş və indiki məmurlardan, tanınmış "ziyallarımdan" yaxşı danışırı.

Bakının özəlliklə ("xüsusilə") yazsam da ana dilimizdə olmur mərkəzi hissələrində obyektlərin lövhələrinə, adlarına, menyularına, qiymət kağızlarına baxanda heç cür anlamıq olmaz ki, bura Monte Karlo-dur, yoxsa Berlin. Londondur, ya Moskva. Ərəbistandır, Hindistandır. Çox qəliz məsələdir. Hətta bəzən mərkəzə gedəndə adam viza almaq istəyir. Yaxşı olar belə idarə açılınsın.

Ancaq əsas odur iş gedir. (Qafiyə kimi yadıma Meydan hərəkətinin şüarı düşdü: "Topxanada iş gedir, Bakıda nümayiş gedir". Prinsipcə, indi də Topxanada iş gedir, Bakıda isə nümayiş COVID-ə görə qadağandır). 25 ildən sonra indiki körpə balalar böyüyəcək, məktəbəhazırlığın - heç cür bu orfoqrafiyaya uyğunlaşa bilmirəm - səpdiyi toxumlar bar verəcəkdir. Biz gerek o dövrə hazırlaşaq. İndi məktəbdə problem varsa, təhsil səviyyəsi aşağıdırsa, müəllimlər "şokolad trendi" kimi düşük temalarla gündəmə gəlirsə, danışmaq lazım deyil.

Söz düşmüşkən, mən bu mövzunu təzə eşitdim. Deyir, şagirdlər müəllimə şokolad verib bunu videoya çəkir, yayırlar. TikTok-da, zadda. Guya yeni bir yarıməzəli (belə söz yoxsa da olsun), yarımaarifçi addımıdır. Müəllimə məhəbbətin izhar forması imiş. Pah. Biz bunu 20-30 il qabaq görmüşük axı. Özü də o zaman indiki kimi xırda-xuruş qənfet verilmirdi, birbaşa qutu - ana dilimizdə karobka - şokolad alınıb müəllim(ə)yə hədiyyə edilirdi. Həmin qutuların üzərində adətən dövrün ayüzlü, kosmik kədərli, ulduzgözlü müğənnisi Nazpəri Dostəliyevanın şəkli olardı, buna görə də xalq arasında həmin şokoladlar qısaca "Nazpəri" adlanırdı. Yalnız görkəmi alababat olan həmin şokoladlar hansı dərəcədə istehsal edilirdi, kimə bilmirdi və adətən acıq şokoladı nuşi-can etməyə risk edən olmurdu. Qutunu hədiyyə alan saxlayıb başqasına hədiyyə edirdi, bəzən şokolad bir neçə ay ərzində fırlanıb əvvəlki yiyəsinə qayıdırdı. Yazını isə Mark Tvenin aforizmi ilə bitirib bir də 25 il sonra görüşmək ümidi ilə sizdən ayrılıram: "Məktəbə sizin savadınızı korrılmağa imkan verməyin".

Zarafat edirəm, sabah görüşənədək. Bizimlə qalın, şokolad alın.

ABŞ dövlət katibinin demokratiya, insan hüquqları və əmək məsələləri üzrə köməkçisi Dafna Rand "Turan"a müsahibəsində Azərbaycan hakimiyyətinə yönəlik ittihamlar səsləndirib.

Dafna Rand deyib ki, "son həbslər Vaşinqtona çox güclü mesajdır və eşidildi": "Bu mesaj həqiqətən bizə və insan hüquqlarının vəziyyətindən narahat olanlara göndərildi. Mesaj budur ki, hakimiyyət bu tendensiyanı davam etdirmək niyyətindədir, ABŞ və digərlərinin insan hüquqları müdafiəçilərini və vətəndaş cəmiyyəti üzvlərini dəstəkləməsinə istəmir. Biz Bakı ilə münasibətlərdə özəl diplomatiyadan, ictimai diplomatiyadan istifadə etməyə davam edəcəyik".

Rand Bayden administrasiyasının insan hüquqlarına ciddi diqqət yetirmədiyi barədə tənqidlərlə razılaşmayıb: "Biz Azərbaycanda insan hüquqları ilə bağlı vəziyyətə diqqət yetirmişik, bizim çox yaxşı səfirimiz var. Bakıda olduğu müddətdə bunu prioritet edib. Yəni biz dünya birliyinin diqqətini Azərbaycandakı vəziyyətə və bu vəziyyəti dəyişmək üçün atılan addımlara yönəltməyə çalışmışıq".

Rand Azərbaycanla bağlı hansısa viza sanksiyalarından danışaraq, "bir sıra digərləri də daxil olmaqla, bəzi cəza alətlərindən istifadə etməyə davam edəcəyik" deyib. "Ən əsası, biz vətəndaş cəmiyyəti xadimlərini dəstəkləməyə davam edəcəyik, bu, bizim ən yaxşı alətimizdir".

"Hazırda viza sanksiyaları altında olan hansısa azərbaycanlı yüksək vəzifəli şəxslər varmı" sualına Rand "sanksiyalar barədə bir şey deyə bilmərəm. Mən yalnız əvvəlki sanksiyalardan danışa bilərəm" deyib.

Qeyd edək ki, bu həftə ABŞ dövlət katibi Antoni Blinken də Azərbaycan hökumətini tənqid edən çıxış edib və "jurnalistləri, hüquq müdafiəçilərini, siyasi opponentləri və haqsız yerə saxlanılanları" dərhal azad etməyə çağırıb. "ABŞ dövlət katibi Antoni Blinkenin 2024-cü ilin dekabrın 4-də ölkəmizdə insan hüquqları və azadlıqlarının qorunması ilə bağlı mövqə vəziyyəti təhrif edən, Azərbaycanın məhkəmə-hüquq prosesinə müdaxilə məqsədli qərəzli bəyanatını qətiyyətlə pisləyir və rədd edirik". Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat Xidməti İdarəsinin rəisi Ayxan Hacızadənin Blinkenin Azərbaycan əleyhinə bəyanatına dair şərhində əksini tapıb.

Milli Məclisin deputatı Elman Nəsirov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, ABŞ-da Co Bayden administrasiyası 2025-ci ilin 20 yanva-

Blinken komandasının Bakıya son həmləsi və hədəsi

Bakıdan Bayden administrasiyasına sərt reaksiyalar; deputat: "Eyni məntiqə baxsaq, ABŞ-a qarşı da sanksiyalar tətbiq edilməlidir"

İrində səlahiyyətlərini təhvil verəcək və Donald Trampın prezidentliyi başlayacaq: "Görünür, hakimiyyətdən getmək zamanı yaxınlaşdıqca, Bayden administrasiyası öz siyasətində Azərbaycana qarşı təzyiqli elementlərini və Ermənistanı məmnun etmə siyasətini daha da intensivləşdirib. Buna başqa cür nə ad vermək olar ki, Birləşmiş Ştatların hələlik dövlət katibi olan Antoni Blinken Azərbaycan hökumətini guya son vaxtlar siyasi həbsləri genişləndirməkdə ittiham edir və Azərbaycana qarşı sanksiya tətbiqi məsələsini dilə gətirir. Eyni zamanda Blinkenin köməkçisi Dafna Randda təxminən onun kimi fikirlər səsləndirir. İttiham irəli sürməklə kifayətlənməyib Azərbaycana qarşı sanksiyaları işə salmaqla hədələyir. Bayden administrasiyasının Azərbaycana qarşı fikirlər səsləndirməsi üçün mənəvi haqqı olmalıdır. İttiham edəndə bir güzgüyə baxmaq lazımdır ki, buna sənənin mənəvi haqqın çatır. Bayden özü etiraf etdi ki, onun oğlunu soyadına görə həbs ediblər, o, Co Baydenin oğlu olduğundan məhkəmə qərarı ilə saxlanılıb. Co Bayden verdiyi son qərarı ilə oğlunu əfv etdi və onu mövqeyi iki nəticəyə gəlməyə əsas verir. Oğlu siyasi məhbusdur, çünki atasına görə həbs edilibmiş, yeni burada siyasi motiv var, siyasi motiv varsa deməli siyasi məhbusdur. İkincisi isə ABŞ-da məhkəmələrin siyasi sifariş yerinə yetirdiyini Bayden etiraf etmiş olur. Co Bayden vəzifə-

sindən sui-istifadə edərək oğlunu azad etdi. Eyni yanaşmanı ABŞ-ın yeni seçilmiş prezidenti Donald Tramp da səsləndirib. O da qeyd edib ki, 2021-ci ilin 6 yanvarında Respublikaçı tərəfdarlarının Konqresə hücumundan sonra həbs edilənlər siyasi məhbusdur, siyasi baxışlarına görə həbs edilənlər. Yeni ABŞ-ın hazırkı prezidenti və yeni seçilmiş prezidenti ölkələrində siyasi həbslərin həyata keçirildiyini, məhkəmənin azad olmadığı faktını təsdiqləyirlər. Deməli, Co Baydenin və yeni seçilmiş prezidentin məntiqi ilə baxsaq ABŞ-a qarşı beynəlxalq təşkilatlar və beynəlxalq məhkəmələr sanksiyalar tətbiq etməlidir. Belə olan vəziyyətdə Bayden administrasiyasında dövlət katibi olan şəxs və onun köməkçisi Azərbaycanı hansı haqla demokratiya və insan haqları məsələsinə görə ittiham edir?! Bütün bu realiaqlar fonunda dövlət katibinin və onun köməkçisinin Azərbaycana qarşı ittihamlarının və hədəsinin nə qədər gülünc təsir bağışladığını xüsusi şərh etməyə ehtiyac yoxdur".

Sabiq maliyyə naziri, "Ekonomiks" Beynəlxalq İqtisadi Araşdırmalar İctimai Birliyinin sədri Fikrət Yusifov isə bildirdi ki, Co Bayden hakimiyyəti Azərbaycana qarşı qərəzli mövqeyindən hakimiyyətdən gedəcəkləri son günə qədər əl çəkən deyil: "Bugünlərdə biz bunun canlı şahidi oluruq. Bunlar 4 ildə Azərbaycanı istedikləri kimi görə bilmişlər. Özlərindən kiçik,

"sözə baxmayan" dövlətləri həzm edə bilməmək xəstəliyi isə onlara əziyyət verir. Yətinə siyasi məhbusu olan, demokratik dəyərləri ayaqlar altına alan nə qədər avtoritar rejimlər var dünyada. Yaxın Şərqdə belə ölkələrin sayı daha çoxdur. Bəs nədən ABŞ rəsmiləri siyasi həbslərə görə belə ölkələrin üzərinə getmirlər? Nədən onlara qarşı aqressivlik nümayiş etdirmirlər? Çünki ortada onları qane edən geosiyasi və onun yaratdığı iqtisadi maraqlar var. Mən həmişə demişəm, ABŞ-ın və ümumiyyətlə, demokratiya, insan haqları, söz azadlığı deyən Qərbin sərhədlərindən kənarda bu dəyərlər asanlıqla iqtisadi maraqlara qurban verilir".

F.Yusifov qeyd etdi ki, Bayden hökumətinin Cənubi Qafqaz siyasətində yol verdiyi ciddi yanlışların Donald Tramp hakimiyyəti dövründə aradan qaldırılacağına inanır: "Dünyanın düzəni dəyişir. Özünə demokrat dəyənlər anlamalıdır ki, dünyanı avtoritar qaydada idarə etmək kimi cəhdlər artıq əbəddir. Yeni kiçik ölkələrə müstəmləkə təfəkkürünə söykənən baxışlarla yanaşmaq artıq heç bir nəticə vermir. Qloballaşan dünyada bütün ölkələrlə münasibətlər qarşılıqlı maraqlar əsasında qurulmalıdır. Unudulmamalıdır ki, istənilən münasibətləri tənzim edəcək tərəfinin iki gözü olur. XXI əsrdə XVIII əsrin müstəmləkə təfəkkürü ilə heç nə əldə etmək mümkün deyil".

□ **Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

Rusiya Dumasının Müdafiə Komitəsinin rəhbəri Andrey Kartapolov qərribə təkliflə çıxış edib. O, İranın Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının (KTMT) üzvlüyünə qəbul edilməsini dilə gətirib. Rus deputat bildirib ki, indiki məqamda İranın KTMT-də olması bu təşkilatın güclənməsinə ciddi töhfə verə bilər.

Yada sala ki, ötən il KTMT-nin Belarusda keçirilən təlimlərinə müşahidəçi qismində dəvət alan ölkələrdən biri də İran olub. Bu təşkilatda Rusiya ilə yanaşı İrana yaxınlığı ilə seçilən Ermənistan da var. Hərçənd hazırda fəaliyyətini "dondurub". Digər üzv ölkələrin də Tehranla əlaqələri pis deyil. Xatırladaq ki, KTMT-yə Rusiya, Ermənistan, Belarus, Tacikistan, Qazaxıstan və Qırğız Respublikası daxildir.

İranın bu təşkilata qoşulacağı indilikdə inandırıcı görünür. Çünki İran mümkün qədər hərbi ittifaqlardan qaçır. Digər tərəfdən, Tehran KTMT-yə üzv olmaqla özünü daha sərt formada hədəfə çevirmiş olar.

Təbii ki, İran bu bloka qoşulmaqla Rusiyanın əlini gücləndirmiş ola bilər. Ukrayna münafiqsində Rusiyanı dron və raketlə təmin edən müttəfiq bir ölkədir. Sadəcə, indiyədək İran heç bir hərbi bloka üzv olmayıb. Ən vacib detal isə bu ölkənin Qoşulmama Hərəkatının üzvü olmasıdır. O halda, İran KTMT-yə qoşula bilməz. Bu hərəkatın məramı da hərbi bloklara qoşulmamaqdır. O zaman, Duma üzvü bu faktı bilmirmi? Maraqlıdır, nə üçün İran KTMT-yə dəvət edilir? Rusiyadan bu çağırışa cənub qonşumuz hansı reaksiyanı verəcək və Azərbaycan üçün burada nə kimi risklər var? Halbuki ötən həftə İran və Azərbaycan xüsusi təyinatlıları birgə təlimlər keçiriblər.

Mümkündür ki, Rusiyanın bu müharibədə çoxlu "qan itirməsi" hərbi müttəfiqləri ilə mövqelərini daha da gücləndirməsinə zərurət yaradıb. Hər iki ölkə Suriyada strateji cəhətdən ciddi zərbə aldılar və geosiyasi nüfuza zərər dəydi. Ukrayna müharibəsində də az qala birlikdə hərəkət edirlər və "izqoy" siyasəti Moskva ilə Tehranı getdikcə daha da biri-birinə yaxınlaşmaq ehtiyacı yaradır. Amma bunun üçün gerek İran Qoşulmama Hərəkatını tərk etsin və sonra KTMT-yə üzv olsun. Bu zaman Rusiya öz ərazilərinə raket zərbələri endirilməsini əsas gətirərək KTMT üzvü kimi İrandan kömək istəyə bilər. Necə ki Şimali Koreya ilə ratifikasiya edilmiş hərbi əməkdaşlıq sazişini göstərərək bu ölkənin hərbiçilərini Rusiyanın Kursk vilayətinə cəlb ediblər. Əgər belə bir ssenari baş tutarsa, İran KTMT üzvü kimi həm də Ermənistanı dəstəyini artırır. Xüsusən Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı məsələdə İranla "mismarı bir yere vurmağa" çalışsalar. Baxmayaraq ki, dəhlizin işə düşməsi İranın müttəfiqi Rusiyaya lazımdır...

Polkovnik Şair Ramaldanovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, bu dəvətdə təəccüblü heç nə yoxdur: "KTMT təhlükəsizliklə bağlı təşkilatdır və nizamnamədə şərtlər də qeyd olunub. İranın bu təşkilata üzvlüyü üçün heç bir hüquqi və faktiki məhdudiyyət yoxdur. Çünki

İran "Putin NATO" suna çağırıldı

Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkənin KTMT-yə dəvət edilməsi bölgəyə nə vəd edir?

orada qoşulmaqla bağlı müstəqil mexanizm var. Faktiki hal da budur ki, Rusiya və İran hərbi müttəfiqlər, Tehranın KTMT-yə üzvlüyü problem olmamalıdır". **Polkovnikin fikrincə, İranın bu addımı atmasına səbəb ABŞ və İsrailin gələcəkdə hücumlarına hazırlıqla bağlı ola bilər:** "Suriyada Əsəd rejiminin çöküşündən sonra ABŞ və İsrailin İrana hücum edəcəyi gözləntiləri var. İran da anlayır ki, bu meydanda tək qalması hadisələri hara gətirib çıxara bilər. Ona görə də özünə müttəfiq axtarmağa başlayacaq. Hazırda dünyada artıq bloklar, qütblər yaranmaq

dadır. Belə şəraitdə İranın KTMT ailəsinə qoşulması istisna deyil".

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova bu təklifin tezliklə reallaşacağını gözləmir. Onun ehtimalına görə, İran gedışı dəyərləndirərək qərar verə bilər. Ekspert təklifin bir deputatdan gəldiyini bildirir və KTMT səviyyəsində hər hansı çağırış olmadığını xatırladır: "Duma üzvü Moskvanın arzularını ifadə edib. Amma KTMT rəsmi şəkilə dəvət göndərməlidir. İran Qoşulmama Hərəkatının üzvü kimi balansı qorumağa çalışır və gərginliyi artırmaq istəmir. Qərbin İranı

vurmaq planı işə düşərsə, köməyinə gələcək ölkələr olacaq. Biri Rusiyadırsa, digərləri Çin və Hindistan ola bilər. Həmçinin İranın proksi gücləri var, düzdür, xeyli zəifləyiblər, amma qalırlar. Hətta Yəmən, İraq da Tehran dəstək ola bilər. Mən buna daha çox Rusiyanın ehtiyacı kontekstində baxıram. Yeni çağırın tərəf ruslardır. Ukraynada düşükləri vəziyyət müttəfiqlərinə daha möhkəm sarılmaq zərurəti yaradıb. İrandan belə istək eşidilməyib ki, KTMT üzvü olmaq istəyir. Üstəlik, bu təşkilat ona nə verəcək? Ermənistan belə oradan üz döndərir. Sadəcə, adı qalıb və fəaliyyəti

effektiv deyil. İndi Türk Dövlətləri Təşkilatının öz təhlükəsizlik çətinlərinin yaranması müzakirə edilir. Sabah belə bir plan reallaşanda Qazaxıstanla Qırğızıstan KTMT-yə əhəmiyyət verməyəcək".

Qeyd edək ki, Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının (KTMT) əsası 1992-ci il mayın 15-də 6 ölkənin - Rusiya, Ermənistan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan və Tacikistan dövlət başçılarının imzaladığı müqavilə ilə qoyulub. Hərbi təcavüzə qarşı birgə müdafiəni də nəzərdə tutan, 5 il müddətinə imzalanmış sənədə 1993-cü ildə Belarus, Azərbaycan və Gürcüstan da qoşulub, üzvlərin sayı 9-a qalxıb. Ölkə parlamentlərində təsdiq prosesi bitən gün - 20 aprel 1994-cü ildə kollektiv təhlükəsizlik müqaviləsi qüvvəyə minib. 2 aprel 1999-cu ildə Rusiya, Belarus, Ermənistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Tacikistan müqavilənin hər 5 ildən bir avtomatik uzadılmasını nəzərdə tutan protokolu imzalayıblar. Azərbaycan, Gürcüstan, Özbəkistan bu addımı atmayıblar və KTMT üzvlərinin sayı 6-ya düşüb. 7 oktyabr 2002-ci ildə KTMT-nin nizamnaməsi qəbul olunub. Nizamnaməyə əsasən, KTMT beynəlxalq regional qurumdur.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Bəşər Əsədin Azərbaycana pislilikləri açıqlandı

Ekspert: "Əsəd rejimi bütün düşmənçilikləri etdi, tək birindən başqa..."

Suriyadakı məsələlərlə bağlı Azərbaycan Prezidenti ilə Türkiyə Prezidenti arasında telefon danışığı olub, Suriya xalqına təbriklər çatdırılıb. Musavat.com-un xəbərinə görə, bunu Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi-Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev jurnalistlərə açıqlamasında deyib.

Hikmət Hacıyevin sözlərinə görə, Suriyada Əsəd rejiminin çökməsindən sonra

Azərbaycan ümid edir ki, Suriyada sabitlik bərpa olunacaq: "Biz eyni zamanda ona

da ümid edirik ki, Azərbaycanla Suriya arasında normal münasibətlər formalaşacaq, dostluq münasibətləri zəminində ikitərəfli əlaqələr inkişaf edəcək".

Prezidentin köməkçisi Suriyadakı əvvəlki rejimin

bir sıra beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycana problem yaratdığını xatırladı: "Suriya Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ilə əlaqədar olan məsələlərdə qeyd-şərtlə çıxış edirdi. Hətta İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində İslam həmrəyliyinə ziddi xarakter daşıyan açıqlamalar olurdu".

Siyasi şərhçi, "Bakı-Xəbər" qəzetinin baş redaktoru Aydın Quliyev bildirib ki, Hikmət Hacıyevin mövqeyi həqiqəti əks etdirir: "Bəşər Əsəd hakimiyyətdə olduğu illərdə Azərbaycana bacardığı bütün düşmənçilikləri etdi. Azərbaycana dost olmayan ölkələrlə-İran və Hindistanla qardaşlıq etdi, beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycanın Ermənistanla qarşı təşəbbüs etdiyi sənədləri blokladı, Ermənis-

tanla açıq-aşkar müttəfiqlik etdi, Azərbaycanın yaxın dostları və tərəfdaşı olan Türkiyə, Pakistan və İsrailə qarşı düşmənçilik apardı. Əsəd rejimi tək bir düşmənçiliyi edə bilmədi. Əminəm ki, onun gücü çatsaydı və bəcarsaydı, qondarma "DQR"-in tanınmasına da gedəcəkdə. Əsədi bu addımdan kim və nə çəkirdi? Axı başqa separatçı rejimlər olan Abxaziya və Cənubi Osetiyanın "müstəqilliyini" tanıyırdı. Bəs bunu Qarabağda niyə edə bilmədi? Təsədüf deyildi və burada Əsədin əl-qolunu bağlayan kəskin arqumentlər var idi - Türkiyədən qorxu, Ermənistanın özü qondarma qurumu tanıyırdı, Rusiyadan qondarma "DQR"-i tanımaq sifarişi almadı, İsrailin Azərbaycanla istə münasibətləri... Beləliklə.

Əsəd Azərbaycana bacardığı bütün düşmənçilikləri etdi, tək bir düşmənçiliyi etməyi isə sadəcə bacarmadı".

A. Quliyev hesab edir ki, Bəşər Əsəd Suriya xalqının mühakiməsinə verilməlidir: "'Sedneya' həbsxanasının əslində kütləvi yeraltı qətl konveyeri olduğunu sübut edən kadrlara baxdıqca, bir daha əminlik yaranır ki, Əsəd manyak bir qanıçən imiş, onun insanlığa qarşı cinayətləri bağışlanmazdır. Əsədi bu gün himayə edənlər onun böyük cinayətlərinin ortağına çevrilirlər. İnsanları həbsxanada elektromişarlarla doğramağın adı nədir? Belə bir qanıçeni himayə edənlərə necə haqq vermək olar?! Əsəd Şamaxı qaytarılmalı, Suriya xalqının ədalət mühakiməsinə verilməlidir. Putinin Əsədi himayə etdiyi hər bir gün onun özü üçün çətinlik yaradır və yaradacaq".

□ **Elibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Plastik cərrahlarla bağlı daha bir şok fakt

7 ildə Azərbaycanda cəmi 3 plastik cərrah məzun olub

Son dövrlər Azərbaycanda saxta plastik cərrahlar gündəmin ən çox müzakirə edilən məsələlərindən biridir. Ötən ay Azərbaycanda 50-yə yaxın saxta plastik cərrahın olması ilə bağlı xəbərlər yayılıb.

Məsələyə hüquq-mühafizə orqanları da qarışıb. Faktlarla bağlı dövlət qurumları tərəfindən araşdırma aparılır.

Qeyd edək ki, Dövlət Statistika Komitəsinin (DSK) məlumatına görə, bu ilin əvvəlində Azərbaycanda 3498 cərrah olub. Onların neçəsinin plastik cərrah olduğu məlum deyil. Bununla bağlı statistika aparılmayıb.

Ancaq son illər estetik cərrahiyyəyə olan tələbatın artması fonunda plastik cərrahların da sayında artım müşahidə edilir.

Estetik cərrahiyyəyə olan tələbatın artması bu sahədə təhsilə də marağı artırıb. 2017-cü ildən rezidentura səviyyəsində tədris olunan ixtisasların təsnifatına plastik cərrahiyyə də əlavə edilib. Nazirlər Kabinetinin bu ilin dekabr ayında təsdiqlədiyi yeni təsnifatda isə ixtisasın adı dəyişdirilərək "plastik, rekonstruktiv və estetik cərrahiyyə" qoyulub. Plastik cərrahiyyə üçün sahib olmaq istəyən rezidentlər 5 il təhsil almalıdırlar.

Modern.az-ın məlumatına görə, 2017-ci ildən bu yana Azərbaycanda plastik cərrahiyyə ixtisası üzrə cəmi 3 nəfər məzun olub. Məlumatla görə, hazırda bu ixtisas üzrə 7 nəfər təhsilini davam etdirir.

Xaricdə tibb təhsili alan həkimlərin neçəsinin plastik cərrahiyyə üzrə ixtisaslaşdığı məlum deyil.

Qeyd edək ki, qanunvericiliyə əsasən, Azərbaycanda tibb işçiləri praktiki tibb fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün sertifikatı ya imtahanına cəlb olunmalıdırlar. Tibb işçiləri sertifikatı əhəmət naməsi əldə etdikdən sonra respublika ərazisində tibb fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququ qazanırlar.

Təcili yardım işçilərinin döyülməsi ilə bağlı xəbərlərə artıq mətbuatda tez-tez rast gəlinir. Xəstəsi öldükdən sonra həkim döyən, gec gəldi deyərək həkim döyən, istədiyi iynəni vurmamı deyərək həkim döyən...

Son olaraq Bakıda həkim

xəstənin yaxınları tərəfindən döyülüb. Hadisə Suraxanı rayonunda axşam saatlarında baş verib. Belə ki, çağırışa gədən həkim Mətin Səmədovu döyüblər.

Kəllə-beyin travması alan həkim müxtəlif dərəcəli xəsa-

Ölkədə yeni zorbalıq “moda”sı - həkim döymək

Deputat deyir ki, tibbi personalı iş başında döyməyə görə çox ciddi cəzalar müəyyənlənməlidir

rətlə Respublika Neyrocərrahiyyə Xəstəxanasına yerləşdirilib. Həkimin sözlərinə görə, xəstənin vəziyyəti stabildir. Polis orqanları hadisənin baş vermə səbəblərini araşdırır.

Tibb işçilərinin, xüsusilə də təcili tibbi yardım işçilərinin statuslarının və hüquqlarının artırılması təklif olunur. Döyülmələr səbəbindən təcili yardımda işləməyə gələn həkimlərin sayı azalıb.

Bəs həkimlər niyə döyülür? Bunun qarşısını almaq üçün nə etməliyik?

Millət vəkili Aydın Mirzəzadə deyir ki, həkimləri iş başında döyməyə görə çox ciddi cəzalar müəyyənəndirilməlidir: “Buna görə bir neçə nəfər cəzalanırsa, başqalarına da dərslər olar. Bununla bağlı çox böyük maariflənmə işləri aparılmalıdır. Bir peşəkar həkimin formalaşmasına 15-20 il vaxt lazımdır. Onlar bizim sağlamlığımızın keşiyində dururlar. Bir milləti bədbəxt etmək istəyirsənsə, onun həkimini və müəllimini savadsız et. Həkimə əl qaldırmaq yolverilməzdir və bağışlanmamalıdır. Belə hallara qarşı hərtərəfli mübarizə aparılmalı, cəzalar müəyyənəndirilməlidir. Həkimlərin bir çoxunun övladları tibb sahəsinə getmir. Bu, mənə elə gəlir ki, cəmiyyət üçün həyəcan siqnalı olmalıdır. Cəmiyyətin bu məsələyə münasibəti dəyişməlidir. Bizim çox gözəl həkimlərimiz var, işlərinin peşəkardırlar. Mən özüm də həkim xidmətinə müraciət edirəm və onların fəaliyyətindən çox razı qalıram”.

Professor Adil Qeybullayev

deyir ki, tibb işçiləri müdafiəsizdir və buna görə də döyülmələri: “Tibbi işin təşkilatçılığı sahəsində çox böyük qüsur var. Buna baxmayaraq, həkimlərə qarşı zorakılığın edilməsi cəmiyyətin tibb işçilərinə münasibətindən xəbər verir. Xaricdə bütün həkimlər icbari tibbi sığortaya cəlb edilib. Orada səhiyyənin peşəkarlığına da güvən var. Bu cür hadisələr nadir hallarda ola bilər. Bizdə isə milli səhiyyəyə güvən yoxdur. Ona görə də insanların səhiyyə işçilərinə münasibətində bir qəzəb var. Bu işi törədən adamlar istənilən halda cəzalanmalıdır. Həkim döymək barbarlıqdır. Bununla yanaşı, kiminsə tibb işçisindən şikayəti varsa, bu araşdırılmalı, təqsirinin olması sübuta yetirilməlidir. Yalnız bun-

dan sonra cəza tədbiri tətbiq etmək olar”.

“Ankara” klinikasının baş həkimi Zülfüqar Yusifov deyir ki, belə hadisələr dünyanın hər yerində olur: “Məsələn, qardaş Türkiyədə belə hallara həddən artıq çox rast gəlinir. Regionlarda həkimlərə fiziki güc tətbiq olunur. Azərbaycanda isə sığortanın işə düşməsi həddindən artıq pasiyent kütləsinin həkimə müraciət etməsinə səbəb olub. Bu müraciətlərin çoxluğu böyük növbələr yaradır. Bir sıra prosedurlar stress altında həyata keçirilir. Bu da öz növbəsində aqressiyaya səbəb olur və bir sıra zorakılıqlara yol açır. Lakin heç bir hadisə həkim döyməyə səbəb ola bilməz. Bu məsələdə pasiyent və onun yaxınını da nəzərə almaq lazımdır. Mümkün qədər çalışmaq lazımdır ki, xəstəxanalarda növbələr doğru şəkildə qurulsun. Qəbul qaydalarına riayət edilsin. Digər servis imkanları pasiyentlər üçün yüksək səviyyədə qurulsun. Sonda bir daha qeyd edirəm ki, bu tibbidir, hər cür ağırlaşma gözləniləndir. Hətta dərman reseptlərində belə əks-təsirlər göstərilir. Tibb müəssisələrində də xəstə yaxınlarına hər cür prosedurdan qabaq məlumatlar verilir. Görünür, insanlar buna diqqət yetirmirlər deyərək bu kimi reaksiyaların şahidi oluruq”.

Şəhənə RƏHİMLİ, Musavat.com

Dərman monopoliyasına “əlac” tapılmaz

Dövlət reyestrinə daxil edilməyən dərman vasitəsinin reseptə yazılmasına görə cərimələr nəyi dəyişəcək?

Dövlət reyestrinə daxil edilməyən dərman vasitəsinin reseptə yazılmasına görə vəzifəli şəxslər (həkimlər) cərimələnəcək. Bunu edən həkimlərə 100-dən 150 manatadək, hüquqi şəxslərə isə 300-dən 400 manatadək cərimə nəzərdə tutulub. Bu, İnzibati Xətalər Məcəlləsinə əlavə kimi təklif edilən yeni -221.12-ci maddədə əksini tapıb.

Bilə-bilə keyfiyyətsiz, normativ-texniki sənədlərin tələblərinə cavab verməyən, məhsul məlum olmayan, yararlılıq müddəti bitmiş, qeydiyyatdan keçməyən dərmanları satan, satış məqsədilə saxlayan və ya idxal edən şəxslər də cərimələnəcək. Vəzifəli şəxslər 2 mindən 2 min 500 manatadək, hüquqi şəxslər isə 7 min manatdan 9 min manatadək cərimə ediləcək.

Uzun illərdir ölkədə “firma

dərmanları” deyilən dərmanların satılması və həkimlərin onları pasiyentlərə yazması barədə şikayətlər eşidilir. Bəzi iddialara görə, həmin dərmanların bir

qisminin keyfiyyətində də problemlər var. Amma hələ də belə dərmanların satıldığı bildirilir.

Mövcud qanunvericilikdə dərman vasitələrinin dövlət

qeydiyyatına alınması və dövlət reyestrinə daxil edilməsi ilə bağlı qaydalar mövcuddur.

Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin üzvü Müşfiq Məmmədov

“Turan”a bildirib ki, istər yerli, istərsə də xarici istehsalı dərmanların hər biri mərkəzləşdirilmiş qaydada dövlət qeydiyyatından keçir: “Qeydiyyatdan həm dərmanın tərkibi, həm də ticarət adı keçir. Səhiyyə Nazirliyinin Analitik Ekspertiza Mərkəzi dərmanın bütün keyfiyyət parametrlərinə uyğunluğunu, insan sağlamlığı üçün təhlükəsizliyini, əks təsirlərini müəyyən edir, sonra isə ölkə ərazisində onların istifadəsinə icazə verilir”.

Onun sözlərinə görə, dərmanlar bəzən təsadüfən, bəzən də qəsdən dövlət qeydiyyatına salınmaya bilər. Deputatın fikrincə, həmin qeydiyyata salınmayan dərmanların ölkəyə hər hansı yolla gətirilməsi mümkün ola bilər: “Müvafiq orqanlar tərəfindən belə cəhdlər qarşısı alınır. Amma birdən qanunsuz yolla dərman ölkəyə gəlibsə, qanunvericiliyə edilməsi həmin dəyişiklik vasitəsilə onun reseptə yazılmasının qarşısı alınır”.

Mövzu ilə bağlı Analitik Ekspertiza Mərkəzi və ölkəyə dərman vasitələri idxal edən

şirkətlər ilə danışmaq mümkün olmayıb.

Həkim-radioloq Aydın Əliyev “AzadlıqRadiosu”na açıqlamasında incə nüanslara diqqət çəkir: “Dövlət reyestrinə bütün vacib dərmanlar salınıbmı? Bu məsələ gərək araşdırılsın... Yalnız adlar salınıbsa və bir dərmanın adı varsa, digərinin tərkibi eyni olsa da, reyestrə yoxdursa, bu, yanlış addımdır. Eyni zamanda laborator yoxlanışlar olmalıdır ki, fərqli dərmanların tərkibi eyni olsa da, keyfiyyət fərqi ola bilər”.

Ekspertin sözlərinə görə, “firma dərmanı” adlandırılan dərman əslində keyfiyyətli olmalıdır, çünki şirkətin adı ilə bağlıdır: “Amma bizdə bu məsələdə deformasiya var. Bu dərmanlar maya dəyərindən qat-qat baha qiymətə satılır, keyfiyyət problemi də var. Dərman idxalında sağlam rəqabət olmadığına görə keyfiyyətə də mənfi təsir edir. Dərman sektorunda monopoliyanın olması keyfiyyətə və qiymətə təsir edir. Monopolist fikirləşir ki, onsuz da mənim alternativim yoxdur”.

“Yeni Müsavat”

Fransa prezidenti Emmanuel Makron hakim "Gürcü Arzusu" - Demokratik Gürcüstan Partiyasının təsisçisi və fəxri sədri Bdzina İvanişvili ilə telefon danışığı zamanı respublikadakı vəziyyəti müzakirə edib və böhranın həllinə köməklik təklif edib. Bu barədə "Gürcü Arzusu"nun mətbuat xidməti məlumat yayıb. "Fransa prezidentinin təşəbbüsü ilə "Gürcü arzusu"nun fəxri sədri Bdzina İvanişvili ilə Emmanuel Makron arasında telefon danışığı olub. Makron qeyd edib ki, o, Gürcüstanda yaranmış vəziyyətdən təəssüflənir və vəziyyətin tam aradan qaldırılması üçün öz töhfəsini verməyə hazır olduğunu bildirib. Bdzina İvanişvili də öz növbəsində Fransa prezidentinə təşəbbüsə görə təşəkkür edib və birgə səylər ideyasını alqışlayıb", - mesajda deyilir. Söhbətin bir saat davam etdiyi qeyd edilir.

və biznesinin güclü iştirakı var. Türkiyəyə gəldikdə isə o, bizim qardaşımız, mütəfiqimizdir. Azərbaycan türkdilli dövlətlərin dünya sistemində inteqrasiyasına ciddi töhfə verməyə çalışır. Ermənistan isə törətdiyi cinayətlərə görə cavabını alıb. Əgər Fransanın fəaliyyəti İrəvanda revansizm ruhunu canlandırırsa, bu, ilk növbədə Ermənistanla bəla

şəraitində davam etsin. Bu gün açıq şəkildə Qərblə Rusiya arasında gərgin mübarizə gedir. Qərb Qafqazda Rusiyanın təsir imkanlarını aradan qaldırmaq istəyir və özünü Qafqazın ağası kimi aparmaq istəyir. Tamamilə doğrudur ki, Fransa müstəmləkəçidir. Əlcəzairdə, Afrikada törətdiyi soyqırımlar, işğalçılıq çox yaxın tarixdə baş vermiş hadisələrdir.

Ərdoğan bu iki ölkəni barışdırdı

Somali və Efiopiya liderləri aralarındakı münaqişənin həlli üçün razılığa gəliblər.

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Somali prezidenti Həsən Şeyx Məhəmməd və Efiopiyanın baş naziri Abiy Əhmədlə keçirdiyi mətbuat konfransında belə deyib.

"Somali və Efiopiyanın ölkəmizə olan etimadı sayəsində təxminən səkkiz ay əvvəl başladığımız Ankara prosesində mühüm mərhələyə çatdıq. Beləliklə, iki ölkə arasında sülh və əməkdaşlığa əsaslanan yeni başlanğıca doğru ilk addımı atdıq. Ümid edirəm ki, razılaşdırılmış birgə bəyanat regionda hörmət əsasında əməkdaşlıq, iqtisadi inkişaf və rifahın təməlini qoyacaq", - Ərdoğan bildirib.

Qeyd edək ki, Somali ilə Efiopiya arasında münasibətlərdə böhran Abiy Əhməd və Somalinin yarımmuxtar bölgəsi Somaliləndin rəhbəri Musa Bihi Abdinin yanvarın 1-də Efiopiyanın dəniz limanlarına çıxışını təmin etmək üçün anlaşma memorandumu imzalamaından sonra yaranıb.

Somalilənd Efiopiyaya suveren dövlət kimi tanınması müqabilində öz ərazisində dəniz bazası yaratmaq imkanı verib.

Türkiyənin ordu generalı Bakıya nəyə gəlib?

Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov Azərbaycanda səfərdə olan Türkiyə Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı ordu generalı Ziya Camal Kadioğlunun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Müdafiə naziri Azərbaycan-Ermənistan şərti sərhədində mövcud əməliyyat şəraiti ilə bağlı Türkiyə nümayəndə heyətini məlumatlandırır. Ermənistanın yenidən silahlandırılmasının regionda sülhün və sabitliyin qorunmasına mənfi təsir etdiyini vurğulayıb.

Z.C.Kadioğlu ölkələrimiz arasında qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin genişləndirilməsinə yönəldilmiş hərbi əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğunu qeyd edib. Son zamanlar dünyada baş verən münaqişələrin, müasir döyüş üsullarının birgə təhlil olunması və öyrənilməsinin zəruriliyinin xüsusi vurğulandığı görüşdə, həmçinin hərbi, hərbi-texniki əməkdaşlıq, regional təhlükəsizlik və digər məsələlərə dair ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb. 15 ildir ki, davam edən Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Hərbi Dialog iclasının müsbət nəticələrindən danışılıb.

Sonra Azərbaycan Respublikasının müdafiə nazirinin birinci müavini - Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargah rəisi general-polkovnik Kərim Vəliyev və müdafiə nazirinin müşaviri general-polkovnik Bəxtiyar Ersay qardaş ölkənin nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Səfər çərçivəsində türkiyəli nümayəndələr Hərbi Hava Qüvvələrində olub. Azərbaycan Respublikasının müdafiə nazirinin müavini - Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı general-leytenant Namiq İslamzadə rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra qonaqlarla görüşüb, birgə hərbi əlaqələrin inkişaf istiqamətlərinə dair müzakirələr aparılıb.

Makronun Qafqazda yeni "vasitəçilik təklifi"

Fransa lideri çalışır ki, bölgə münaqişə ocağı olaraq qalsın

Bəllidir ki, keçmiş müstəmləkələrindən biabırçı formada qovulan Fransa Ermənistanı silahlandırmaqla Cənubi Qafqazda gərginlik yaratmağa çalışır. Atdığı son addımlar göstərir ki, bu ölkə Qafqazda sülh və əmin-amanlığın bərqərar olmasında ən neqativ qüvvə kimi çıxış etməyi qarşıya məqsəd qoyub. Fransanın yeni Qafqaz siyasəti bölgədə sabitliyin yaranmasına, Azərbaycanla Ermənistan arasında dayanıqlı sülhün olmasına ciddi təhlükə törədir. O səbəbdən Makronun indi Gürcüstan hökumətinə müxalifətlə vasitəçilik təklifi qeyri-səmi midir. Üstəlik, nəzərə alsaq ki, Tiflisdə ara qarışırdıran elə Fransanın agentləri olan xanım Zurabişvili.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyevanın fikrincə, Paris hökumətinin Cənubi Qafqaza çomaq soxmaq planları puça çıxacaq: "Paris Qərbdən uzaqlaşan Tiflisi yenidən öz oxuna qaytarmaq istəyir. Amma Makron kimi səriştəsiz və uğursuz bir liderin bu işi öz əlinə alması müsbət heç nə vəd etmir. Fransa Cənubi Qafqazda Rusiya ilə burun-buruna gəlməkdən çəkinir. Çünki bunun üçün resursları və təsir rıçaqları olduqca zəifdir. Amma məsələni diplomatik müstəviyə keçirməklə Güney Qafqazda durulmaqda olan suları hər vaxtla bulandırmaya çalışır. Ermənistanı silahlandıraraq revansist qüvvələrə "qara ümid" donu geyindirən Fransa Gürcüstanla müsbət heç nə verməyəcək. Avropanın "soyqırımı maşını" olan Fransa Gürcüstanı Rusiya ilə üz-üzə qoymaq niyyətindədir. İngiltərənin yoxluğunda Fransa Güney Qafqazda möhkəmlənmək istəyir. Azərbaycanla münasibətləri tamamilə korlayan Fransa indi də Gürcüstanın ətə-

yindən yapışıb. Amma hazırkı gürcü iqtidarı kifayət qədər ağıllı oyun qurur. Çox güman ki, Bdzina İvanişvili vaxt udmaq üçün Makronun təşəbbüslərinə "təbəssümlə" yanaşır. Düşünürəm ki, Makron Gürcüstanda istədiyinə nail olmasa, o zaman gürcülərə qarşı "erməni kartı"ndan istifadə edərək "Cavaxetiya məsələsinə" tozlu rəfdən yenidən çıxara bilər. Yeni Fransa silahlandığı erməniləri, revansistləri Gürcüstanın üzərinə qaldıraraq Güney Qafqazda yeni qan çanağı yaratmaq istəyəcək. İmperialist Fransa bununla da Gürcüstanla qulaqburması vermək istəyəcək. Paris hökuməti anlamır ki, Fransanın Cənubi Qafqazda köklü dayaqları yoxdur. Onların bölgəyə gəlişi hər üç ölkə ilə normal münasibətlərdən keçir. Ən əsası, Cənubi Qafqazda dost kimi gəlmək lazımdır. Üstəlik, kimliyindən asılı olmayaraq, Azərbaycanla münasibətləri normallaşdırmaq vacibdir. Ona görə də Paris hökumətinin buralara çomaq soxmaq planları puça çıxacaq".

AĞ Partiya başqanının müşaviri, siyasi şərhçi Azər Hüseynov dedi ki, Gürcüstan Azərbaycan üçün strateji ölkədir: "Orada Azərbaycan dövləti

gətirəcəkdir. Gürcüstanla gəldikdə isə sağlam düşüncə sahibləri 2008-ci ilin nəticələrini yaxşı xatırlayır. Məhz Qərbin və Avropanın təşviqi ilə Saakaşvili vaxtından əvvəl və hazırlıqsız şəkildə hərəkət etdi və Gürcüstan bu gün ərazi itkiləri ilə üzləşir. Düşünürəm ki, Rusiyada ciddi biznes maraqları olan Bdzina İvanişvili bunu çox yaxşı bilir. Buna baxmayaraq, hər bir dövlət balanslı siyasət yürütmək istəyir, çünki dünya prosesləri sürətlə inkişaf edir və realiaqlar dəyişir. Fransa Gürcüstan üçün həm də ona görə vacibdir ki, Avropa ilə əlaqələr çox da gərginləşməsin".

Ədalət, Hüquq, Demokratiya Partiyası sədri-nin müavini, politoloq Niyaməddin Orduxanlı Makronun əsl niyyətinin Cənubi Qafqazda daim münaqişə ocaqlarının qalması olduğunu diqqətə çatdırdı: "Əslində elə Gürcüstanda vəziyyəti gərginləşdirən və ölkədə sabitliyin pozulmasına çalışan və "Gürcü Arzusu" hakimiyyətini inqilab yolu ilə devirmək istəyən Qərbdir, xüsusən Fransadır. Makron bütün gücü ilə çalışır ki, Qafqaz münaqişə ocağı olaraq qalsın, Qafqazda sülh əldə edilməsin, müharibə alovlansın və hər üç ölkədə vəziyyət müharibə

Fransa Ermənistanla boş yerə silah vermir. Pulsuz pendir tələdə olar. Bədbəxt ermənilər başa düşmür ki, Fransa Ermənistanı fəlakətə sürükləyir. 30 il ərzində Rusiya Ermənistanı pulsuz silahlandırdı. Nəticə nə oldu? 44 günlük müharibədən çox ciddi nəticə götürməli, Fransanın çirkin məqsədlərini başa düşməlidirlər. Növbəti müharibə Ermənistan üçün çox ağır nəticələrə gətirib çıxardacaq. Müharibə olsa, Ermənistanı heç kim xilas edə bilməyəcək. Bununla bağlı cənab Prezident İlham Əliyev xəbərdarlıq da edib. Fransa öz məqsədləri üçün erməniləri qurbanlıq verəcək. Heç kim gəlib ermənilərin yerinə vuruşmayacaq. Nəticədə onsuz da əhalisi çox az olan ermənilərin genofonduna ağır zərbə vurulacaq. Ali Baş Komandanın əmri ilə Azərbaycan xalqı anındaca orduya çevriləcək. Həmçinin Azərbaycan hər il dövlət büdcəsindən yüz milyonlarla manat həcmində ən müasir silahlar alır və ordu quruculuğunu Türkiyənin sistemində keçirir. Sonda onu da bildirim ki, Makronun Gürcüstanda sülhyönümlü siyasət istəyi qeyri-mümkündür. Çünki Qərbin belə bir niyyəti yoxdur".

□ **Cavansir ABBASLI, "Yeni Məsəvat"**

15 dekabr Arçut elinin həmrəyliyi günüdür

15 dekabr Qərbi Azərbaycanın tarixi Pəmbək Mahalının Arçut (mənası- Ardıc çayı, yaxud da Ardıc ağaclarının məskəni deməkdir) kəndinin sakinlərinin öz doğma yurdlarından- Ermənistan SSR-nin Quqark (tarixi adı Yaqublu) rayonundan-elliklə köçdüyi, doğma yurddan deportasiya olunduğu və qaçqına çevrildiyi gündür. Bu barədə Qərbi Azərbaycan İcmasının üzvü Elşən Nəsimov Modern.az-a bildirib.

"Belə ki, 1988-ci ilin 7 dekabr tarixli məlum Hamamlı (Spitak) zəlzələsindən sonra yaranmış şəraitdən irəli gələrək Arçut kəndinin sakinləri 11-15 dekabr aralığında tamamilə kəndi boşaltdılar. Daha doğrusu, boşaltmağa məcbur edildilər. Kəndin təxminən bir il davam edən gərgin, depressiya həyatına son qoyuldu. Sakinlər o zamankı sovet ordusunun hərbiçilərinin, hərbi əşelonun müşayiəti ilə Qazax rayonundan göndərilmiş yük maşınlarının karvanı ilə kəndi tərk edib Azərbaycanın Qazax rayonunun Musaköy kəndinə pənah gətirdi. Bununla da kənd camaatı üçün qaçqınlığın, didərgin həyatının əsası qoyuldu", - E.Nəsimov bildirib.

E.Nəsimov daha sonra bunları deyib: "15 dekabr Arçut kəndinin həyatında əlamətdar tarixi bir gündür. Belə ki, həmin gün özündə xilaskarlığın, qurtuluşun ehtiva etdiyi sevinc hissi ilə ayrılığın, intizarın yaratdığı kədər hissini birləşdirərək, əhəmiyyətli, vacib mədəni və sosial bir təqvimə çevrilib. Bu təqvim rəqəmi kəndin əbədi yaddaşında silinməz bir iz buraxıb. 1988-ci ilin 11-15 dekabr aralığından bu yana kənd sakinləri bir anlıq da olsa belə kəndlərini unutmur və öz mədəniyyətlərini, adət-ənənələrini qoruyub saxlayırlar. Şənlik və yas mərasimlərində görüşür, dərdləşir və öz birliklərini elliklə qoruyub saxlayırlar. Bununla da həsrətdə qalan, intizar duyğusunu yaşadın kəndlə öz qiyabi təmaslarını saxlayırlar. 2020-ci ilin dekabr ayından Ermənistan işğalından qurtarıqdan sonra, yaranmış gerçəkliklərdən irəli gələrək formalaşan "ARDIC" Hərəkatı 15 dekabr təqvimini "Arçut günü" kimi kəndin tarixinə həkk olunması ideyası ilə çıxış etmiş və ideya kənd camaatı tərəfindən qəbul edilmişdi. 2023-cü ilin dekabr ayının 17-də Bakıda Qərbi Azərbaycan İcmasının dəstəyi ilə, Arçut İcmasının və "ARDIC" Hərəkatının birgə təşkilatçılığı ilə mühüm tədbir keçirilmiş və bununla da kənd sakinləri kəndi tərk etməklərinin 35 illiyini qeyd etmişlər. Onlar tədbirdə kəndi ürək yangısı ilə xatırlamış, ulu yurdu bir daha yada salmış və erməni zülmündən xilas olmaqlarını şənliklə qeyd etmişlər. Həmin günün xoşbəxtliyini də unutmamışlar. Belə qərara gəlinmişdir ki, hər ilin 15 dekabr günü Ardıc günü-Arçut elinin həmrəyliyi günü kimi tarixə həkk olunsun".

Son dövrlər qərbi azərbaycanlıların beynəlxalq təminat altında ləyaqətli şəkildə öz tarixi yurdlarına - indiki Ermənistan ərazisinə qayıtması məsələsi həm yerli, həm də beynəlxalq platformalarda müzakirə edilir. Bu mövzudan bəhs edilərkən qeyd olunur ki, onların mal-mülkünü, özlərinə dəymiş maddi-mənəvi ziyanı görə Ermənistan dövləti soydaşlarımıza həm kompensasiya ödəməlidir, həm də rəsmi İrəvan zərərçəkənlərin geri qayıdışını təmin etməlidir.

Xüsusilə də Bakıda Qərbi Azərbaycanla bağlı dünyanın 50-dən çox ölkəsindən gəlmiş beynəlxalq tədbirdə, o cümlədən Milli Məclisin ev sahibliyi ilə keçirilən konfransda Qərbi Azərbaycandan qaçqın düşmüş azərbaycanlılarla bağlı çağırışların səslənməsi, yüz minlərlə insana ədalət istənilməsi Ermənistan rezonans doğu-

rub. Çarəsiz revanşistlər isə öz ələmlərində Azərbaycanı "çətinə" salacaqlarını zənn edirlər və yenə də sərşəm iddiaları gündəmə gətirməyə çalışırlar.

"Bakı-xəbər" yazır ki, bu məsələ aktuallaşandan sonra Ermənistandakı bəzi qüvvələr meydana çıxıb uydurma "Şirvan, Girdiman və Naxçıvan" "təşkilatından da-

Qərbi azərbaycanlılara qarşı hərəkat - "Girdiman erməniləri..."

Qərbi Azərbaycandan qaçqın düşmüş azərbaycanlılarla bağlı çağırışların səslənməsi, yüz minlərlə insana ədalət istənilməsi Ermənistanı qorxuya salıb

nışırırlar. Yada salaq ki, hələ Vətən müharibəsi dövründə, eləcə də 23 saatlıq antiterror tədbirlərindən sonra Ermənistan tərəfi bu qondarma qurumu gündəmə gətirir, onun adından uydurma bəyanatlar yayır. Amma məsələ burasındadır ki, indi bu yalan təbliğatına Ermənistan Milli Elmlər Akademiyası da qoşulub. Bu qurumda "Şirvan, Girdiman və Naxçıvan erməniləri: yerli əhalidən qaçqına qədər" mövzusunda konfrans keçirilib. Qondarma tədbirdə iddia olunub ki, guya ermənilər Azərbaycan ərazisində "minillər boyu yaşayıblar" və sonradan "deportasiya" olunublar. Guya 1918-1920-ci illərdə Şirvan, Girdiman və Naxçıvan bölgələrində "yerli erməni" əhaliyə qarşı "kütləvi qırğınlar törədilib və bir çox ermənilər bu səbəbdən öz yaşayış yerlərini tərk edərək "qaçqın vəziyyətinə düşüblər". Bura erməni təxribatçılarının təşkil etdiyi sübuta yetirilmiş "Sumqayıt hadisələri"ni də qatıblar.

Ermənilər Azərbaycanda, Cənubi Qafqazda minillər boyu yaşamayıb, bura onların tarixi vətəni, torpağı deyil. Ermənilər Cənubi Qafqaza, Azərbaycan torpaqlarına XIX əsrdə köçürülüb. Onların bura köçürülməsində Çar Rusiyası və bəzi böyük dövlətlər əsas rol oynayıb. Şirvanda, Naxçıvanda, Qarabağda, Girdimanda tarixən erməni yaşamayıb. Sözügedən bədnam tədbirdə deyiblər ki, ermənilərin "beynəlxalq təminat altında" öz "ata-baba yurdlarına" qayıtması məsələsini həll etmək istəyirlər. Bu azmış kimi, iddia edirlər ki, ermənilərin və onların övladlarının "itirdikləri əmlaka görə" guya kompensasiya "almaq hüququ" var.

Deputat Sahib Aliyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, hayları buna bənzər uydurma qurumları yenilik deyil: "Onlar Birinci Qarabağ savaşı ərəfəsində və dərhal sonra da Naxçıvanı və Azərbaycanın Kürədəki digər torpaqlarını ələ keçirmək planlarını "tarixi", "hüquqi" və ideoloji baxımdan əsaslandırmaq üçün "Naxçıvan", "Qandzak" və sair adlar altında yığnaqlar yaratmışdılar. Planları baş tutmadı,

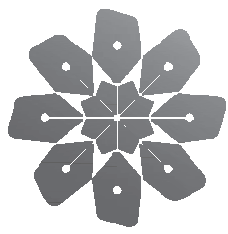
işğal etdikləri Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdan da vurulub çıxarıldılar. Amma indiki yığnaqları və yığıncaqları daha çox Qərbi Azərbaycan İcmasının doğma yurdlarına qayıtmalarının və ardınca baş verəcək proseslərin qarşısını almağa xidmət edir. Yəni guya kontraddımlar atır, etdiklərimizi yamsılamaqla çalışırlar". **S.Aliyev əminliklə qeyd etdi ki, Qərbdəki böllü çevrələrdən də güclü dəstəyə baxmayaraq, haylar bu məqsədlərinə çatmayacaqlar:** "Çünki dünya beşdən böyük olmaqla yanaşı, təkcə Qərbdən də ibarət deyil. Əgər dünya, yaxud da beynəlxalq ictimaiyyət təkcə Qərbdən ibarət olsaydı, məsələn, COP29 Azərbaycanda keçirilməyəcəkdi, eyni zamanda biz hələ bu günə qədər də öz torpaqlarımız üzərində suverenliyimizi təmin edə bilməyəcəkdik. Amma etdik və Qərb fundamentalizminin qaraxmalarına, onu boykot cəhdlərinə rəğmən COP29-u yüksək səviyyədə keçirdik. Yurdu müza-Qərbi Azərbaycana da dönəcəyik".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru, hüquqşünas Sahib Məmmədov bildirdi ki, Qərbi Azərbaycanda yaşamış azərbaycanlıların öz tarixi vətənlərinə qayıtmaq səyləri, əlbəttə, Ermənistan və havadarlarını çox narahat edir: "Bu günlərə Cenevrədə BMT-nin İrqi ayrı-seçkiliyin Ləğvi Komitəsinin sessiyası çərçivəsində keçirilən brifinqdə də bu məsələ ilə bağlı komitə üzvlərinin mənə sualları oldu. Erməni tərəfi ısrar edir ki, bu köçürmələr Ermənistanın BMT-nin İrqi-Ayrı-

Seçkiliyin Ləğvi Haqqında Konvensiyaya qoşulmasından əvvəl baş verib. Biz isə komitə üzvlərinə izah etdik ki, bu hesabat dövründə deyil, daha əvvəl baş versə də, indi həmin insanlar icmalarını yaradıb və tarixi vətənlərinə dinc yolla dönmək istəyir. Ermənistan hakimiyyəti isə repatriasiya planı təqdim etmək əvəzinə, Azərbaycan xalqına məxsus mədəni irs nümunələrini dağıtmaqla məşğuldur. Sessiyada komitə üzvləri Ermənistan nümayəndə heyətini sual atəşinə tutmuşdu". **S.Məmmədov qeyd etdi ki, bundan sonra Ermənistan daha da fəallaşsın və ortaya "əks arqumentlər" qoymağa daha ciddi çalışsın:** "'Şirvan, Girdiman və Naxçıvan" adlanan təşkilat çoxdan yaranıb və global erməniçilik onun saxta məlumatlarını xeyli müddətdir yayır. Əgər lap uzaq tarixə baş vurulursa, o zaman bizim də deməyə sözümüz var. Yüz ildən bir qədər əvvəl indiki Ermənistan ərazisi Azərbaycanın qərb hissəsi idi və onun əhalisinin əksəriyyətini azərbaycanlılar təşkil edirdi. Azərbaycanda ermənilər yaşayıb və müəyyən sayda erməni mənşəli əhali indi də yaşayır. Amma köçənlərin əksəriyyəti mənzillərini və əmlaklarını yaxşı qiymətə satıb gedib". S.Məmmədov digər məsələyə də diqqət çəkdi və bildirdi ki, sülh nağılları ilə status-kvonu saxlamağa çalışan Ermənistanda hələ də reallığı anlamayıb, vəziyyəti yenidən gərginləşdirməyə çalışan qüvvələr kifayət qədərdir. Özü də onlar beynəlxalq səviyyədə təxribatlarla məşğuldur: "Qarabağdan köçən ermənilər hazırda küt-

ləvi şəkildə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə mülkiyyət hüquqlarının pozulması ilə bağlı Azərbaycana qarşı şikayətlər verirlər, halbuki heç kəs onların daşınmaz əmlakını əlindən almayıb. 1992-ci ilin yanvarına qədər Azərbaycanın Qarabağ ərazisində yaşayan ermənilər və onların övladları vətəndaşlığını bərpa edə bilirdi. Onlara hər cür təminat verilmişdi. İstəmədilər. Onların əmlakını əllərindən alan olmasa da, şikayətlər verib, kompensasiya tələbləri irəli sürür". **Hüquqşünasın sözlərinə görə, bu hay-küyün də arxasında Azərbaycana qarşı beynəlxalq hüquq və informasiya müstəvisində aparılan müharibə durur. S.Məmmədov qeyd etdi ki, "Şirvan, Girdiman və Naxçıvan" tipli başqa dövlətə ərazi iddiası sürən qurumların arxasında hakimiyyət, erməni lobbisi və onların havadarları durur:** "Bu baxımdan Azərbaycan haqlı olaraq konstitusiyaya aktı səviyyəsində Azərbaycana qarşı ərazi iddiası sürən dövlətlə sülh müqaviləsinin bağlanmasını mümkün hesab etmir. Ən azı konstitusiyadan bu müddəalar çıxarılmalıdır. Daha sonra isə beynlərdən. Məhz ondan sonra sülh və əmin-amanlıq istiqamətində real nəticələr əldə edilə bilər. Bundan sonra əlbəttə, gediş-gəlişin də bərpa olunması mümkündür. İndiki halda erməni mənşəli əhalinin Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə qayıdışı, azərbaycanlıların tarixi vətənlərinə qayıdışına paralel olaraq baş tuta bilər".

□ **E.PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası
münasibətlərin inkişaf etdirilməsi**

Azərbaycan dini tolerantlıq və multikulturalizm ənənələri ilə dünyada nümunə göstərilən ölkələrdən biridir. Tarix boyu müxtəlif dini və etnik qruplar bu ərazidə birgə sülh və qarşılıqlı hörmət şəraitində yaşayıb. Azərbaycanın dini tolerantlığını və multikulturalizm ənənələrini təmin edən bir neçə mühüm amil mövcuddur. Azərbaycan tarixən müxtəlif dinlərin qovuşduğu bir məkan olub. Qafqaz Albaniyasından İslam dininin yayılmasına qədər, Zərdüştilik, yəhudilik və digər inanclar bu ərazidə mövcud olub. Bu müxtəliflik əsrlər boyu xalqın mədəniyyətinə və dünyagörüşünə təsir edib. İnsanlar fərqli dini inanclara və etnik mənsubiyyətlərə hörmətlə yanaşıb.

Azərbaycanda əhalinin əksəriyyəti müsəlmandır, amma burada həm şiə, həm də sünni icmalar birgə, sülh şəraitində yaşayır. Azərbaycan İslam dünyasında həm şiə, həm də sünni məzhəblərinin tolerantlıqla yanaşı mövcud olduğu nadir ölkələrdən biridir.

Burada yəhudilər, pravoslav xristianlar, katoliklər, molo-kanlar, lüteranlar və digər dini icmalar da sərbəst şəkildə fəaliyyət göstərirlər. Quba rayonunda yerləşən Qırmızı Qəsəbə yəhudi icmasının kompakt yaşadığı dünyada nadir yerlərdən biridir.

Əlbəttə, dini sahədə aparılan bu islahatlar Ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bir-başə bağlıdır. O, multikulturalizm və dini tolerantlıq ənənələrinin qorunub saxlanılmasında və inkişaf etdirilməsində mühüm rol oynayıb. Onun rəhbərliyi

liyi dövründə Azərbaycan, müxtəlif dinlərin və mədəniyyətlərin dinc yanaşı yaşadığı bir nümunəvi ölkə kimi tanınıb. Heydər Əliyev dəfələrlə çıxışlarında Azərbaycanın tolerantlıq ənənələrinə diqqət çəkərək bildirib: "Azərbaycan bütün dünyaya sübut edib ki, müxtəlif dinlərin və millətlərin nümayəndələri burada əsrlər boyu dostluq, sülh və qardaşlıq şəraitində yaşamışlar və yaşayırlar".

Onun rəhbərliyi ilə Azərbaycanda məscidlər, kilsələr və sinaqoqlar bərpa edilib və dini icmaların fəaliyyəti dəstəklənib. Bakıdakı Dağ Yəhudi Sinaqoqu və Mükəddəs Mürdəşyan Zənənlər Kilsəsi kimi məbədlər dövlət tərəfindən qorunub saxlanılıb. 1995-ci ildə qəbul edilmiş konstitusiyada viddan azadlığı və dini tolerantlıq hüquqları təmin edilib.

Din və tolerantlıq

YENİ ÜSAVAT
N 226 (8599) 13 dekabr 2024

Müxtəlif dinlərin və mədəniyyətlərin dinc yaşadığı ölkə

Azərbaycan multikulturalizm və dini tolerantlığın təşviqi məqsədilə beynəlxalq forumlara ev sahibliyi edir

Heydər Əliyevin bu sahədəki siyasəti həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq səviyyədə Azərbaycanın nüfuzunun artmasına səbəb olub. O, müxtəlif dinlərin liderləri ilə görüşlər keçirib, dini və mədəni müxtəlifliyin qlobal dəyər kimi qorunmasını vurğulayıb. Bu siyasət hazırda da Azərbaycan dövlətinin prioritet istiqamətlərindən biridir.

Hazırda Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında viddan və din azadlığı təmin olunur. Hökumət dini icmaların azad fəaliyyətini dəstəkləyir və onların mədəniyyətlərinin qorunmasına yardım edir. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə təsis edilmiş Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi və Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi bu sahədə mühüm rol oynayır. Azərbaycan multikulturalizm və dini tolerantlığın təşviqi məqsədilə beynəlxalq forumlara ev sahibliyi edir. "Bakı Prosesi", Dünya Dini Liderlərinin Samiti və Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu bu istiqamətdə ən mühüm təşəbbüslərdir. Bu

şəkillər Azərbaycanı dini tolerantlıq və sülh dialoqu mərkəzinə çevirib. Bakı müxtəlif dini məbədlərin bir arada yerləşməsi ilə seçilir. Burada məscidlər, kilsələr və sinaqoqlar yan-yanə fəaliyyət göstərir. İçərişəhərdəki qədim "Cümə" məscidi, Bakının Katolik kilsəsi və Dağ Yəhudilərinin sinaqoqu bunun bariz nümunələridir. Azərbaycan dini tolerantlıq ənənələrini qoruyaraq müasir dövrdə də bu dəyərləri təşviq edir. Dövlət səviyyəsində dini ayinlərin sərbəst icrası, dini bayramların qeyd edilməsi və dini məbədlərin bərpası həyata keçirilir.

Azərbaycanın dini tolerantlıq ənənələri, ölkənin həm daxili sabitliyinə, həm də beynəlxalq arenada müsbət imicinə böyük töhfə verir. Bu ənənə müxtəlif din və mədəniyyətlərin harmoniyada birgə yaşamasını təmin edən dəyərli bir irsdir və Azərbaycanın dünya ölkələri üçün multikulturalizm modeli kimi təqdim olunmasını təmin edir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Afaq MİRAYIQ

Nəsiminin məzarının Azərbaycana gətirilməsi niyə mümkün deyil?

Sabir Rüstəmxanlı: "Məzara toxunmaq lazım deyil, əsas odur ki..."

Rəsul Mirhəşimli: "Məzarın Azərbaycana köçürülməsi üçün müvafiq qurumlar əməli işə başlamalıdır"

Suriyada vətəndaş müharibəsinin son vaxtlar yenidən alovlanması və bu ölkənin Hələb şəhərinin əldən-ələ keçməsi Azərbaycanın görkəmli şair və mütəfəkkiri İmadəddin Nəsiminin məzarını da gündəmə gətirib. Məlum olduğu kimi, İmadəddin Nəsiminin məzarı Suriyanın Hələb şəhərində yerləşir.

Maraqlıdır, Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin böyük dağıntılara məruz qalmış Hələb şəhərindəki məqbərəsi də ziyan çəkibmi? Ümumiyyətlə, Azərbaycan xalqının ümumbəşər mədəniyyətinə bəxş etdiyi qüdrətli söz ustasının məzarı ölkəmizə gətirilə bilərmi?

Mövzu ilə bağlı "Cəbhəinfo.az" Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, institutun "Nəsimi qrupu"nun rəhbəri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Səadət Şıxıyeva bildirib ki, İmadəddin Nəsiminin məzarının köçürülməsi ilə bağlı fikirlər cəfəngiyyətdir. Onun sözlərinə görə, hazırda İmadəddin Nəsiminin məzarı məscidin həyətidə yerləşir. "Bu məsələ dəfələrlə gündəmə gəlib, mən də bunun əleyhinə çıxışam. Mü-

haribə olacaq və bitəcək. Nəsiminin məzarının Azərbaycana gətirilməsi absurd fikirdir. Bu gün Nəsiminin məzarının Azərbaycana gətirilməsinə nə ehtiyac var? Onun oğlunun və qohumlarının məzarı oradadır. Nəsiminin həyatı Hələbdə keçib. Nə İslam əxlaqı baxımından, nə də tarix baxımından bu, doğru deyil".

Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı: "Bir neçə il öncə də Nəsiminin məzarının Bakıya gətirilməsi haqqında məsələ qaldırılmışdı. Həmin vaxt da mənim fikrim belə idi ki, vəfat edənləri narahat etmək, yəni bir məzardan çıxarıb, ayrı məzara aparmaq düzgün deyil. Məncə, yerdəyişmə haqqında düşünmək lazım deyil".

zarı Bakıdadır. Nə fərqi var? Məncə, yerdəyişmə haqqında düşünmək lazım deyil".

Araşdırmaçı jurnalist, dini mövzular üzrə mütəxəssis Rəsul Mirhəşimli hesab edir ki, Nəsimi kimi dahi şairin nəşinin Azərbaycana gətirilməsi həm şairin xatirəsinə hörmət, həm də Azərbaycanın mədəni irsinin qorunması baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir: "Nəsimi yaradıcılığı müasir Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının ən önəmli tədqiqat mövzularındandır. Bu baxımdan, Nəsiminin nəşinin Azərbaycana gətirilməsi şairin irsinə sahib

çıxmağımızla yanaşı, onun məzarının da təhlükələrdən azad edilərək, dinciyə qovuşmasına səbəb olacaq. Bu hadisə Azərbaycan mədəniyyətinin dünyaya nümayiş etdirilməsi baxımından da mühüm bir addım ola bilər. Nəticə etibarilə, İmadəddin Nəsiminin məzarının Azərbaycana gətirilməsi şairin irsinin mədəni və tarixi əhəmiyyətini qorumaq üçün vacibdir. Artıq Suriyada Bəşər Əsəd rejimi devrilib. Bundan sonra Suriyada hadisələr hansı istiqamətdə inkişaf edəcək, bu barədə dəqiq nəse söyləmək mümkün deyil. Bu ölkədə baş verə biləcək mün-

qişələr tarixi və mədəni abidələri də təhlükə altına salır. Elə yaxın keçmişdə İŞİD-in Yaxın Şərqdə əraziləri ələ keçirməsindən sonra tarixi və dini abidələri xüsusi barbarlıqla dağıtması faktları var. Bu səbəbdən qəti demək olmur ki, Nəsiminin məzarının salamat qalmaq ehtimalı nə qədərdir. Görünən budur ki, Suriyada qanlı hadisələr hələ davam edəcək. Bu da Nəsiminin məzarını dağıdılmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoya bilər. İslam dini də təhlükə altında olan məzarların köçürülməsini qadağan etmir. Nəsiminin məzarının yerli müvafiq orqanlarla koordinasiya

şəkildə Azərbaycana köçürülməsi mümkündür. Nəsimi zəngin ədəbi irsə malik şair olmaqla yanaşı, Şərq fəlsəfi məktəbinin görkəmli nümayəndəsidir. Onun şeirləri və fəlsəfi düşüncələri yalnız Azərbaycan ədəbiyyatına deyil, ümumilikdə Şərq ədəbiyyatına böyük təsir göstərmişdir. Nəsimi xüsusilə İslam mistisizmi və həqiqətin axtarışı sahəsindəki dərin düşüncələri ilə tanınır. Təəssüf ki, onun Suriyanın Hələb şəhərində yerləşən məzarı təhlükə altındadır, bu da ciddi narahatlıq doğurur. Nəsiminin məzarının Azərbaycana köçürülməsini təklif edən vətəndaşlarımız da bu təhlükənin doğura biləcəyi nəticələrdən narahat olaraq şairin nəşinin ölkəmizə gətirilməsini istəyirlər. Suriyanın əlverişsiz siyasi şəraiti Nəsiminin məzarının qorunmasında çətinliklər yaradır, bu da Azərbaycanda onun nəşinin gətirilib, doğrulduğu torpağa tapşırılması məsələsini gündəmə gətirir.

Hesab edirəm ki, Nəsiminin məzarının Azərbaycana köçürülməsi üçün müvafiq qurumlar əməli işə başlamalı, bu məsələnin həlli üçün bütün imkanlardan istifadə etməlidir".

Rəsul Mirhəşiminin fikrincə, məsələnin həlli üçün Türkiyənin vasitəçiliyi önəmli rol oynaya bilər: "Bu razılıq əldə edildikdən sonra din xadimlərinin iştirakı ilə məzarın köçürülməsini təmin etmək mümkündür".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanda bazarlarda işləyən sahibkarlardan vergi uçotunda olmaları tələb ediləcək. Əks təqdirdə, hər bir uçotsuz sahibkar üçün bazar müəlliyətçilərinə və ya idarəçilərinə 2 min manat maliyyə sanksiyası tətbiq ediləcək. Bu, Milli Məclisin müzakirəsinə çıxarılaçaq Vergi Məcəlləsinə dəyişiklik layihəsində əksini tapıb.

Layihə bazarlarda, o cümlədən ticarət mərkəzlərində 2025-ci ildən fəaliyyət göstərən sahibkarlara şamil ediləcək. Ancaq kənd təsərrüfatı məhsullarının satışı ilə məşğul olanların istisna təşkil edəcəyi gözlənilir.

Bakıda "8-ci kilometr" kimi tanınan bazarda tikinti materiallarının satışı ilə məşğul olan bir sahibkar-satıcı "AzadlıqRadiosu"na bildirib ki, yeni qaydaya görə qiymətlər qalxacaq: "Satıcı vergi verirsə, mali özünə ziyana satmayacaq, vergi qiymətin üstünə gələcək. Deyirlər ki, guya bu qayda təzə satıcılara aid olacaq. İnanmıram. Belə ola bilməz axı, bir nəfər ödəsin, 10 nəfər ödəməsin".

Onun sözlərinə görə, vergi ödəyirsənsə, faydası olmalıdır: "Bəs bizim xeyrimiz nə olacaq? Mənə nə imtiyaz olacaq bu vergidən? Onu demirlər. Camaat onsuz da Türkiyədən, Çindən mallar sifariş verir, çünki ucuzdur. Yeni qaydadan sonra bazarımız tam öləcək".

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətindən "Turan"a bildirilib ki, nəzərdə tutulan dəyişiklik kənd təsərrüfatı məhsullarının bazarlarını əhatə etməyəcək: "Ancaq layihə digər bazarlarda, o cümlədən ticarət mərkəzlərində fəaliyyət göstərən sahibkarlara şamil ediləcək. Onlar təsərrüfat subyektlərini və özlərinin vergi uçotuna alınmalı olacaqlar".

Xidmətdən qeyd olunub ki, bazarların müəlliyətçiləri və idarəediciləri bazarlarda fəaliyyət göstərən sahibkarlara satış obyektlərini icarə götürülməsi barədə müqavilələri rəsmiləşdirdikdən sonra fəaliyyət başlamasına və vergi uçotuna alınmasına şərait yaratmalıdır: "Vergi uçotuna alınmayan sahibkarlara bazarlarda fəaliyyət göstərməyə icazə verilməyəcək".

Qurumdan vurğulanıb ki, dəyişikliyin məqsədi bazarlar üzərində vergi nəzarətinin effektiv qurulmasını təmin etməkdir: "Qanun qəbul olunduğu təqdirdə 9 ay sonra qüvvəyə minəcək və qüvvəyə min-

dikdən sonra bazar müəlliyətçilərinə və idarəedicilərinə 6 ay vaxt veriləcək ki, sahibkarlarla rəsmi icarə mü-

vergi güzəştləri tətbiq edilsin, bu da onları vergi sistemində daxil olmağa təşviq edir. Cənubi Koreyada sadələşdiril-

lərin qiymətlərinin də yüksəlməsinə səbəb olacaq. Mənə elə gəlir ki, belə tədbirlərə ehtiyac yoxdur. Bu, büdcə

lədə haqlarını tələb etməlidir. Çünki həm vergi yükünün artması, həm də yüksək icarə haqları sahibkarları daha çə-

tin vəziyyətlə üz-üzə qoyur. O ki qaldı dövlət büdcəsinə daxilolmalara, bugünkü vəziyyətdə bu sahədə çalışan sahibkarların əslində sayını bilmirik ki, məsələyə dair dəqiq rəy bildirə bilək. Məsələn, bizdə böyük ticarət mərkəzləri var, Binə və Sədərək, "Mall"lar, əyləncə və ticarət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Regionlarda da belə ticarət mərkəzləri var, amma onların qeydiyyatı aparılmadığına görə bu mərkəzlərdə nə qədər sahibkarın çalışdığını müəyyən etmək çətinidir. Bununla belə, hesab edirəm ki, bu sahədə kifayət qədər sahibkar fəaliyyət göstərir və onlar dövlət büdcəsinin əhəmiyyətli gəlirlə təmin edə bilər".

□ **Afaq MİRƏVİQ,**
"Yeni Məşavət"

"Bazar alverçiləri" vergiyə cəlb edilir

Ekspertlərdən fərqli yanaşma: bəziləri yeni qaydaların ciddi problem yaradacağını, bəziləri də bunun böyük miqyasda vergidən yayınmanın qarşısını alacağını deyir...

qaviləsini bağlasınlar, sahibkarlar vergi uçotuna alın-sınlar".

İqtisadçılar hesab edir ki, yeni qayda dövlət büdcəsinə böyük vəsaitlər gətirə bilməyəcək.

Qeyd edək ki, bir çox ölkələr kiçik sahibkarları, o cümlədən bazarlarda fəaliyyət göstərən ticarətçiləri vergi sistemində cəlb etmək üçün sadələşdirilmiş vergi rejimləri tətbiq edirlər. Bu, kiçikmiqyaslı sahibkarlar üçün vergi ödəmə prosesini asanlaşdırır və onlara əlavə bürokratik maneələr yaratmır.

Misal üçün, qardaş ölkə Türkiyədə kiçik sahibkarlar və bazar ticarətçiləri üçün "vergidən azad zonası" yaratmaqla onların vergi ödəmələri sadələşdirilib. Kiçik ticarətçilər üçün gəlir vergisinin müəyyən bir hissəsi azaldılıb, beləliklə, onlar daha asan şəkildə vergi ödəyirlər.

Hindistanda kiçik müəssisələr üçün "GST (Goods and Services Tax) rejimi" tətbiq olunur. Bu rejim mikro və kiçik sahibkarlar üçün vergi ödəmələrini sadələşdirir və daha geniş vergi bazası yaratmağa kömək edir.

Bəzi ölkələrdə sahibkarların vergi yükünün yüngülləşdirilməsi məqsədilə vergi güzəştləri tətbiq olunur. Bu cür güzəştlər onların vergi ödəmə sistemində daxil olmalarını təşviq edir. Misal üçün, Braziliyada kiçik ticarətçilər üçün "Simples Nacional" adlı bir sistem mövcuddur ki, burada kiçik sahibkarlar vergiləri daha sadə və az miqdarda ödəyirlər. Bu sistem bazar ticarətçilərinin vergi yükünü azaltmaqla, onların qanuni fəaliyyət göstərməsini təmin edir. Çində kiçik ticarətçilər üçün

miş vergi sistemləri ilə kiçik sahibkarlara vergi ödəmə prosesində daha şəffaf və anlaşılan qaydalar təqdim edilir. Yaponiyada vergi bəyannamələrinin təqdim edilməsi sadələşdirilmiş və elektron formada həyata keçirilir, bu da sahibkarlara vergi ödəmələrini düzgün şəkildə etməyə imkan verir.

Dünya təcrübəsi göstərir ki, bazarlarda fəaliyyət göstərən sahibkarların vergi uçotuna cəlb edilməsi üçün sadələşdirilmiş vergi rejimləri, vergi güzəştləri, elektronlaşdırma və şəffaf vergi idarəetməsi kimi müxtəlif yanaşmalar mövcuddur. Lakin bu tədbirlər tək başına dövlət büdcəsinə böyük vəsaitlər gətirməyə birlər. Əhəmiyyətli olan bazar sahibkarlarını vergi ödəməyə təşviq edəcək şəraitin yaradılması və vergi yığımının prosesinin sadələşdirilməsidir. Bununla yanaşı, vergi ödəyicilərinin məlumatlılığını artırmaq və onlara hüquqi dəstək vermək də vacibdir.

İqtisadçı Natiq Cəfərli mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"a fikirlərini bölüşüb: "Ümumiyyətlə, yeni qaydaların tətbiqi ciddi problemlər, hətta qeyri-leqal ödənişlər üçün də əsaslar yaradacaq. Yol kənarında, biz rayonlara səfər edərkən kiçik bazarlar görürük. Bu qaydalar həmin bazarlara da tətbiq ediləcəkmi? O bazarlarda çalışanlara, yaxud həyətinin qırağında mal satan kəndli və fermerlərə də şamil olunacaqmı? Ümumiyyətlə, bu tətbiqdən ölkə büdcəsinə daxil olan gəlirlər maksimum bir neçə milyon manat ola bilər. Buna görə insanlara əziyyət verməyə və ya hər hansı formada onların vergisini artırmağa dəyərmi? Çünki vergilərin artırılması məhsul və xidmət-

üçün ciddi bir gəlir mənbəyi hesab edilə bilməz. Söhbət il ərzində cəmi 2-3 milyon manatlıq gəlirdən gedə bilər, buna ehtiyac varmı?"

İqtisadçı Eyyub Kərimli də mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"a mövqeyini bildirib: "Öz qənaətimə əsasən və dünyada tətbiq olunan praktikaya əsaslanaraq qeyd etmək istəyirəm ki, hər bir sahibkarlıq subyekti mütləq vergi ödəməlidir. Bizdə çox maraqlı bir vəziyyət yaranmışdı. Bəzi ticarət mərkəzlərində fəaliyyət göstərən sahibkarlar yalnız icarə haqqı ödəməklə, dövlət büdcəsinə heç bir ödənişlər həyata keçirmirdilər. Həmin ödənişləri yalnız ticarət mərkəzləri həyata keçirirdi. Mən hesab edirəm ki, bu, böyük miqyasda vergidən yayınmaya yol açdı. Əlbəttə, hər bir ticarətlə məşğul olan şəxs vergi ödəməlidir. Lakin bunu da qeyd etməliyəm ki, gələcəkdə ticarət mərkəzlərinin rəhbərləri də bu vəziyyəti nəzərə almalıdır. Bəzi hallarda, hazırda vergi öhdəliyi olmadığı üçün onlar sahibkarlardan daha yüksək icarə haqları tələb edirlər. Əgər bu vergi yükü sahibkarlara şamil olunacaqsə, ticarət mərkəzləri bunu nəzərə almalı və icarə haqlarını aşağı salmalıdır. Sahibkarlar da bu məsələ-

Ən çox maaşı bu şəxslər alır

2024-cü il noyabrın 1-i vəziyyətinə ölkə iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin sayı 1773,3 min nəfər olub.

Dövlət Statistika Komitəsi xəbər verir ki, onlardan 881,7 min nəfəri iqtisadiyyatın dövlət sektorunda, 891,6 min nəfəri isə qeyri-dövlət sektorunda fəaliyyət göstərib.

Muzdlı işləyənlərin 18,6 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 18,4 faizi təhsil, 12,8 faizi sənaye, 8,5 faizi əhaliyə səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi, 6,8 faizi tikinti, 6,4 faizi dövlət idarəetməsi və müdafiə; sosial təminat, 4,3 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 3,8 faizi peşə, elmi və texniki fəaliyyət, 3,2 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 2,2 faizi maliyyə və sığorta fəaliyyəti, 15,0 faizi isə iqtisadiyyatın digər sahələrində məşğul olublar.

2024-cü ilin yanvar-oktyabr aylarında ölkə iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqı əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 7,8 faiz artaraq 993,2 manat təşkil edib.

İqtisadiyyatın mədənçıxarma sənayesi, maliyyə və sığorta fəaliyyəti, peşə, elmi və texniki fəaliyyət, informasiya və rabitə, eləcə də nəqliyyat və anbar təsərrüfatı sahələrində orta aylıq nominal əməkhaqqı daha yüksək olub. Ümumi daxili məhsul istehsalı nə qədər artıb?

2024-cü ilin yanvar-noyabr aylarında ölkədə 113282,4 milyon manatlıq və ya əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4,1 faiz çox ümumi daxili məhsul istehsal olunub.

Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumata görə, iqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda əlavə dəyər 0,4 faiz, qeyri neft-qaz sektorunda isə 6,4 faiz artıb.

ÜDM istehsalının 37,1 faizi sənaye, 10,0 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 7,1 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 6,2 faizi tikinti, 6,1 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 2,5 faizi turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə, 1,8 faizi informasiya və rabitə sahələrinin, 19,2 faizi digər sahələrin payına düşüb, məhsula və idxala xalis vergilər ÜDM-in 10,0 faizini təşkil edib.

Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM 11104,2 manata bərabər olub.

Qafqazın ən böyük metallurgiya şirkəti sayılan "Baku Steel Company" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin (QSC) mühasibi işləmiş Xəqani Məmmədovun məhkəməsi başlayıb. O, 2 milyondan çox dələduzluqda, yarımlı milyondan çox vergidən yayınmaqda ittiham olunur.

Dekabrın 10-da Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Rasim Sadıxovun sədrliyi ilə Xəqani Məmmədovun məhkəməsi keçirilib. Məhkəmədə prokuror ittiham aktını elan edib.

İttiham əsasən, "Baku Steel Company"-yə satılan metal tullantıları hesabına əldə olunan Əlavə Dəyər Vergisi (ƏDV) dələduzluqla ələ keçirilib. Belə ki, şirkətə rəhbərlik edən şəxslər qərar verib ki, fiziki şəxslərdən metal qırıntılar alınmasın, ancaq hüquqi şəxslərdən (şirkətlərdən) alınsın.

Bu qərar da uzun müddət şirkətdə işləyən, metal qəbulu şöbəsinin rəis müavini İmani Bayramova və metal satan iş adamlarına sərf etməyib.

Həm orada, həm də başqa şirkətlərdə mühasibi işləmiş Xəqani Seyfullayevin qohumunun adına rəsmiləşdirilən, amma özünün rəhbərlik etdiyi "Scarab Construction" adlı şirkət yaratdığı, bu şirkət vasitəsilə müxtəlif adamların metallarını "Baku Steel Company"-ə satdığı və nəticədə 2 milyon 273 min manat ƏDV məbləğinin büdcəyə köçürülmədən dələduzluq yolu ilə ələ keçirildiyi, həmçinin 518 min manat vergi borcunun ödənilmədiyi də ittiham aktında qeyd olunub.

İttiham görə, bu cinayət qrup şəklində törədilib. Altı nəfər təqsirləndirilən şəxsin vurduğu ziyan üzrə ümumilikdə hər birinin üzərinə düşən pay 481 min 892 manat olub. Təqsirləndirilən şəxslərin hər biri bir neçə ay həbsdə olub, sonradan ev dustaqlığına buraxılıblar.

Qafqazın ən böyük metallurgiya şirkətini belə "əriddiblər"

Hüquqşünas "Baku Steel Company" ilə bağlı yeni məhkəmə işindən danışdı

İstintaq dövründə İmani Bayramov, Rəsul Hüseyinov, Mirzaur Məmmədov və Teymuraz Məmmədov üzərlərinə düşən 481 min manatdan artıq ziyanı və məsuliyyətdən azad olunmaları üçün hərəsi 200 min manata yaxın olmaqla nəzərdə tutulan vəsaiti dövlət büdcəsinə ödəyiblər. Bu əsasla onlar bərəndəki cinayət işinə bərəatverici əsaslar olmadan xitam verilib.

Ziyanın bir hissəsini ödədiyi

üzün həbsdən azad edilən Samir Məmmədov ev dustaqlığından olduğu müddətdə vəfat edib. Bu səbəbdən onun da cinayət işinə bərəatverici əsaslar olmadan xitam verilib.

Qalıb yalnız Xəqani Seyfullayev. Ona qarşı Cinayət Məcəlləsinin 178.4 (xüsusi külli miqdarda ziyan vurmaqla dələduzluq) maddəsilə ittiham irəli sürülüb.

Dövlət Vergi Xidməti bu cinayət işi üzrə məhkəmədə zərə

rərçəkmiş qismində tanınıb.

Dekabrın 10-da məhkəmədə ittihama münasibət bildiren Xəqani Seyfullayev özünü təqsirli bilmədiyini deyib. O bildirib ki, bacısının həyat yoldaşının adına şirkət olub, onunla birlikdə işləyiblər.

İxtisasca iqtisadçı olduğunu deyən Xəqani Seyfullayevin sözlərinə görə, görülmə işlərin hamısı rəsmi olub. O qeyd edib ki, demir tullantıları mərhum Samir Məmmədovdan müqavilə

əsasında alınıb. Alınan malın üstünə az məbləğdə pul qoyub, "Baku Steel Company"-ə satıblar.

Bu cinayət işi üzrə məhkəmə araşdırmaları yanvarın 14-də davam edəcək.

"Baku Steel Company"-nin keçmiş rəhbəri, uzun illər bu şirkətə rəhbərlik edən Rasim Məmmədov 185 milyon manatlıq mənimləmə, dələduzluq və başqa ittihamlarla 2021-ci il yanvarın 28-dən həbsdədir. O, 13 il 9 ay azadlıqdan məhrum edilib. Bu yeni cinayət işində bəhs olunan hadisələr isə Rasim Məmmədovun həbsindən 5 ay sonra başlayıb. Hazırda "Baku Steel Company"-nin baş direktoru Kamal İbrahimovdur.

"Bakı" Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov "Yeni Müsavat"-a deyib ki, iş üzrə məhkəmənin yekun hökmünü gözləmək vacibdir: "Ümumilikdə isə Azərbaycanda vergidən yayınmaq üçün bəzi iş adamlarının, sahibkarların addımları addımlar və görülmə tədbirlər göz qabağındadır. Vergidən yayınmaq üçün müxtəlif üsullara əl atılması bu günün problemi deyil. Məsələn, sa-

dələşdirilmiş vergi kiçik sahibkarlar üçün nəzərdə tutulur, bunun da məntiqi odur ki, dövlət kiçik sahibkarların dəstəklənməsində maraqlıdır. Amma bəzi iri sahibkarlar da vergidən yayınmaq üçün bu üsuldən istifadə edirdilər. Bu sahədə müşahidə olunan əsas mənfi hallardan biri odur ki, kiçik biznes nümayəndəsi olmayan, yeni həqiqi dövriyyələri ildə 200 min manatı aşan şəxslər də dövriyyələrin azaldılması, öz bizneslərini bir neçə ada qeydiyyat yolu ilə sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olurlar. Belə hallardan ən çox əziyyət çəkənlər isə kiçik sahibkarlar olur. Orta və böyük bizneslərdən fərqli olaraq, onların gəlirləri azdır. Çünki öz xammalını böyük həcmdə ala bilmir, deməli, daha yüksək qiymətə alır, onun hər məhsulə çəkdiyi xərc də daha yüksəkdir. Dövlət kiçik sahibkarları dəstəkləmək istəyir, amma bundan da yararlanan böyük sahibkarlar olur".

Natiq Ələsgərov deyib ki, ölkədə əlavə dəyər vergisindən (ƏDV) yayınmaq üçün bir neçə şirkət yarıdan işbazlar da var: "Bir neçə şirkət adətən başqalarının adına yarıdrlar. Bunun üçün işbazlar vətəndaşların etibarından istifadə edərək onlardan aldıkları etibarname əsasında "ASAN İmza" əldə edirlər. Belə hallar aşkar edildikdə həmin hüquqi şəxsə müvəqqəti rəhbər təyin olunmuş şəxslərin ölkədən çıxışına qadağa qoyulur. Əgər külli miqdarda vergidən yayınma varsa, Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddəsi ilə cinayət işi başlanılır".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Mina qədər təhlükəli ölüm səbəbi...

Dəm qazı can almaqda davam edir, bu dəfə qurbanlar arasında məktəbli də var

Bakıda dəm qazından üç ölüm hadisəsi baş verib. Məlumatla görə, onlardan biri Badamdar qəsəbə sakini, 236 sayılı məktəbin şagirdi Elcan Əsədli. O, yaşadığı evdə dəm qazından boğularaq həyatını itirib. Bu barədə "Sputnik Azərbaycan"-a onun dostları məlumat verib. Qeyd edək ki, ötən ay 14 nəfər dəm qazından zəhərlənib.

Ümumiyyətlə, havalar soyuyan kimi ölkədə dəm qazından zəhərlənmələrin sayı artmağa başlayır.

Ekspertlər və müvafiq qurumlar mətbuat, televiziya vasitəsilə ictimaiyyəti məlumatlandırsa da, insanlar qazla davranışlarında yenə də ehtiyatsızlığa yol verirlər.

Bəs nə etməli?

Ekspertlər tövsiyə edirlər ki, dəm qazından zəhərlənmənin qarşısını almaq üçün gecə saatlarında qazı söndürmək lazımdır. Çünki əksər hallarda tüstü bacaları lazımı səviyyədə təmizlənmir. Yaxud da vətəndaşlar tərəfindən qurulan qaz sobalarının tüstü bacaları standartlara uyğun şəkildə hazırlanırmır.

Mövzu ilə bağlı ekspert Nüsrət Qasımov "Yeni Müsavat"-a danışib: "Qazdan təhlükəsizlik istifadə qaydalarına təchizatçı və ev sahibləri bərəbər cavabdehdir. Çünki ev sahibləri qazı yanılı qoyur yatır, küləkli havalarda kombini yandırır, yatanda evdən çıxanda "İran peç"-lərini söndürmürlər. Həmçinin işini bilməyən ustalara müraciət edirlər, "Azəriqaz"-dan icazəsiz qaz xəttinə müdaxilə edirlər. Təchizatçı

qazdan necə istifadə olunmasına ciddi nəzarət etmir. Bundan başqa, illərlə tüstü bacalarını təmizləmirlər".

Ekspert qeyd edib ki, dəm qazından zəhərlənmə hallarının böyük əksəriyyəti hamamlarda baş verir ki, bunun da səbəbi var: "Bunun səbəbi budur - tüstü bacaları təmizlənmir! Tüstü bacaları evin damından yarım metr hündür- lükdə olmalıdır. Həmçinin ba-

şında xüsusi qoruyucusu olma- lıdır ki, gəmiricilər içinə girməsin, quşlar yuva qurmasın. Buna heç kim məhəl qoymur. Ümumiyyətlə, əhaliyə başa salan yoxdur ki, tüstü bacaları necə təmizlənməlidir. Bu barədə əhali maarifləndirilməlidir. Sovet dövründə xüsusi qurum var idi ki, 4 aydan bir su qızdırıcılarnı, ildə iki dəfə isə tüstü bacalarını yoxlayır, özləri təmizləyirdilər. İndi isə bu məsələ başlıbaşına qalıb. Ona görə də əhalinin özü tüstü bacalarının

vaxtında təmizlənməsinə riayət etməlidir. Tüstü bacalarını birləşdirən elementi ayırıb, su bacasının üstünə kibriti yandırmaq lazımdır. Əgər məşəl içəriyə doğru meyllənsə, deməli, tüstü bacası işləyir, yox, əgər məşəl şaquli dayanır və yaxud arxaya gedirsə, demək ki, onda işləmir. Bu zaman qaz cihazını qətiyyətlə işlətmək olmaz. İkincisi, lazımdır ki, tüstü bacaları müəyyən zamandan sonra təzələnsin.

Havalandırma sisteminə də diqqət etmək lazımdır. Dəm qazının iyi var. Bu, sarımsaq iynə oxşayır. Həmçinin dəm qazı gözü açıqdır. Hamam otağında digər təsirlərdən bunu hiss etməyə bilərsiniz. Ona görə də hamam otağının ölçülərinə də diqqət etmək lazımdır. Hamamın həcmi 7.5 kubmetr olmalıdır. Hündürlüyü 2.20 sm, qapısı da bayıra açılmalı və aşağısında dəşiklər olmalıdır. Səbəb də xaricdən havanın daxil olaraq, yanma prosesinə kömək etməsidir. Havalandırma ələ işləməlidir ki, 1 saatda 3 dəfə içərinin havası dəyişsin. Heç kim bu normativlərə fikir vermir. Eyni zamanda vətəndaş özü qaz sobasını qurmalı deyil. Bunu üçün də ustalar var. Qaz sızmasının əleyhinə olan detektor isə qaz sızma zamanı anında qazın təchizatını dayandırır, istifadəçi bu barədə məlumatlı olur. Bir sözlə, necə ki minadan ehtiyat edirik, eləcə də dəm qazından ehtiyat etməliyik".

Dəm qazından zəhərlənən zaman ilk olaraq küt başağrısı, başgicəllənmə, gicgah nahiyyəsində döyüntü hissiyyəti, tənənfəslik, quru öskürək, gözden yaş axma və müvazinətin itməsi kimi hallar baş verir ki, bunu da hiss etdiyiniz zaman dərhal otağı və ya olduğunuz yeri tərk etməlisiniz. Təcili olaraq zərərçəkmiş oksigenin verilməsini təmin etmək əsas şərtdir.

□ **Xəlida GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 226 (8599) 13 dekabr 2024

De k a b r

Gündə neçə saat yatmalıyıq?

Gün ərzində çox yatmaq insanın həyat tərzini və üstünlükləri kimi görünə bilər, bəzi hallarda sağlamlıq probleminin əlaməti ola bilər. Bundan əlavə, çox yatmaq uzun müddətdə insanın fiziki və ruhi sağlamlığına müxtəlif təsirlərə səbəb ola bilər. 9 saatdan çox yatan insan yorğunluq hissi ilə yanaşı, depressiya və ya konsentrasiyanın olmaması riskini də hiss edə bilər. Bundan əlavə, həddindən artıq yuxu kilo almağa səbəb olaraq görülür. Balanssız yuxu müddəti də bədən saatının pozulmasına səbəb ola bilər. Buna görə də yuxu rejimini nəzarət altında saxlamaq sağlamlıq üçün çox vacibdir.

Bir insanın hər gecə ehtiyac duyduğu yuxu miqdarı tapılır. Bu, yaş və həyat tərzini kimi müxtəlif amillərdən asılı olaraq dəyişə bilər.

Bir insanın gün ərzində ehtiyac duyduğu yuxu saatlarını aşağıdakı kimi sıralamaq olar:

0-3 ay: 14-17 saat
4-11 ay: 12-15 saat
1-2 yaş: 11-14 saat
14-17 yaş: 8-10 saat
18-64 yaş: 7-9 saat
65 yaş və yuxarı: 7-8 saat

Həddindən artıq yatmağın müalicəsi əsas səbəbdən asılı olaraq dəyişir. Ona görə də ilk növbədə çox yatmağın səbəbini müəyyən edib diaqnoz qoymaq lazımdır. Daha sonra çox yatmaq üçün aşağıdakı müalicə üsulları tətbiq oluna bilər.

İranda qadınlara əxlaq qanunlarını pozmalarına görə ölüm cəzası tətbiq ediləcək

İranda qadınlar bu həftə qüvvəyə minəcək yeni məcburi əxlaq qanunlarını pozduqları təqdirdə ölüm cəzası və ya 15 illik həbs cəzası ala bilərlər. "Mədəni iffət və hicab" haqqında yeni qaydalar İran hakimiyyəti tərəfindən dekabrın əvvəlində qəbul edilib. Onlar "çıpaqlıq, əxlaqsızlıq, açıqlıq və ya qeyri-münasib geyimi təbliğ edənlər" üçün sərt cəzalar nəzərdə tutur. Bu qanunun pozulmasına görə 15 900 dollara qədər cərimə, qamçılama və beş ildən 15 illik həbs cəzası nəzərdə tutulur.

Qeyd olunur ki, bu cür 296-cı maddəsinə əsasən davranışa görə qadın İran ölüm cəzasına məhkum Cinayət Məcəlləsinin edildiyi bilər.

7 gün şəkər qəbul etməsəniz nə baş verər?

Bir çox xəstəliklərə səbəb olan şəkəri 7 gün ərzində özünüzdən uzaq tutsaq, orqanizmdə nə baş verər?

İlk günlərdə yüngül yorğunluq hissi yaşaya bilərsiniz. Ancaq bədən şəkərdən asılı olmadan enerji istehsal etməyə başlayanda özünüzdə daha canlı və enerjili hiss edəcəksiniz.

Şəkər dəridəki kollagen strukturunu pozaraq qırışlara və sızanaqlara səbəb ola bilər. Şəkərdən imtina etdiyiniz zaman dəriniz daha parlaq və sağlam görünməyə başlayır.

Şəkər istehlakı qan şəkərində ani dalğalanmalarla səbəb olur. Şəkəri kəsdiyiniz zaman bu dalğalanmalar azalır, aclıq böhranları və şirniyyata olan həvəsiniz getdikcə azalır.

Həddindən artıq şəkər immunitet sisteminin zəifləməsinə səbəb olur. Şəkərsiz bir həftədən sonra vücudunuz infeksiyalara qarşı daha davamlı olur.

Şəkər boş kalori mənbəyidir və bədəndə yağ yığılmasını artırır. Şəkərdən çıxdığınız zaman kalori qəbulunuz azalır və mədələr mübadiləsiniz daha effektiv işləyir.

Almaniyada uçuş üçün kostyum icad edildi

Almaniya sakini elektrik mühərriklərindən istifadə edərək uçuş üçün kostyumun ilk uğurlu sınaqlarını hazırlayıb və həyata keçirib. Bu barədə "Bild" qəzeti məlumat yayıb. Qeyd olunur ki, bavarıyalı Konstantin Landuris üç ildir ki, havaya qalxmağa imkan verən səkkiz elektrik propelleri olan kostyum üzərində işləyir. Sınaq zamanı o, bir neçə saniyə ərzində yerdən taxminən bir metr yüksəkliyə qalxıb. Nəşr qeyd edir ki, Landuris interyer dizaynı sahəsində işləyir və texnoloji inkişafda peşəkar şəkildə iştirak etmir. O, uçuş kostyumu üzərində işləyən internetdəki təlimatlardan istifadə edib və həmçinin təyyarə modellərini öyrənib. İxtiraçı hesab edir ki, bu kostyumun yaradılması təcili yardım xidmətləri üçün faydalı ola bilər.

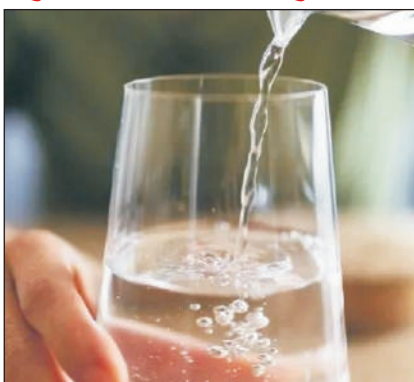
Dişi axtarışında minlərlə kilometr qət edən donqar balina rekord vurdu

Donqar balina 13 min kilometrə qədər öz növünə görə rekord vurub. Bu barədə "Live Science" portalı məlumat verib. Ehtimal olunur ki, balinanın uzun səyahətinin səbəbi cütləşmə üçün dişi axtarmaq olub. Balina səyahətinə Sakit okeanın şərqi Kolumbiya sahillərində başlayıb və Hind okeanının cənub-qərbində Zanzibar sahillərində yekunlaşıb. Ümumilikdə o, 13046 km yol qət edib. Balinanın yerdəyişməsi ilk dəfə 2013-2022-ci illərdə çəkilmiş fotosəkillər əsasında qeydə alınıb.

Bunları bilirsinizmi?

- * İnsanların omba sümüyü betondan daha möhkəmdir.
- * Ağcaqanad əleyhinə spreylər əslində onların insanlara yaxınlaşmasını əngəlləmir. Sadəcə olaraq, ağcaqanadların hissiyyatını bağlayır və bir növ insanları gizləyir.
- * "Süd yolu" qalaktikasında 400 milyarddan çox ulduz olduğu düşünülür.
- * Bir insan gündə ən az 500 litr oksigen istifadə edir.
- * Hər gün 275 milyona yaxın yeni ulduz yaranır.
- * Gözlərin hər biri 130 milyondan çox görmə sinir hüceyrəsindən ibarətdir. Hər hüceyrənin içində isə 100 trilyon atom var. Bu rəqəmlər isə ümumilikdə dünyadakı bütün ulduzların sayından daha çoxdur.
- * Hazırda dəniz aləmində 180-nə yaxın balıq növü işiq görmədən yaşayır.
- * Əgər bir sözü xatırlamaqda çətinlik çəksəniz, yumruğunuzu sıxın. O zaman beyinin fəaliyyəti daha da artır və yaddaşı işə salmağa kömək edir.
- * 600 kiloqramlıq bir balinanın ürək damarının içinə bir insan yerləşə bilər.
- * Amerikada dünya əhalisinin 5 faizi, cinayətkarların isə 25 faizi yaşayır.
- * Dünya üzrə 5-7 min pələng ev heyvanı kimi saxlanılır.
- * Dünyada otellərin 40 faizi hər gecə boş qalır.
- * Qadınların 96 faizi boyunlarından öpülməkdən xoşlanırlar.
- * Dünyadakı ən populyar ad Məhəmmədir.
- * Göy rəngin sakitləşdirici təsiri var. Buna görə də Twitter, Facebook, Skype kimi şirkətlərin loqosu bu rəngdədir.
- * Statistika görə, riyaziyyatı zəif bilən adamlar yalan danışmağa daha çox meyillidirlər.
- * İçkinin üstündəki etiketi cırırsınızsa, böyük ehtimalla seksual baxımdan təmin olunmursunuz.
- * Araşdırmalara görə, ilk öpüş, ilk seksə nisbətən daha yaddaqalandır.
- * Bir qadın orta hesabla ən çox 47 saat 15 dəqiqə sırı saxlaya bilər.
- * İnsanların 80 faizi yatmamışdan qabaq başlarında real həyatda olmasını istədikləri ssenariləri yazır.

Yemək zamanı su içdikdə nə baş verir?

Yemək zamanı su içməyin həm üstünlükləri, həm də çatışmazlıqları var. Bəziləri bunun mədə turşusunu və həzm problemlərini artırdığını düşünür, digərləri suyun qida udulmasına kömək etdiyini və həddindən artıq yeməyin qarşısını aldığını iddia edir.

Orta miqdarda su qəbul etmək həqiqətən həzmi yaxşılaşdırır və toxluq hissinə artırır, lakin həddindən artıq miqdarda qəbul şişkinliyə səbəb ola bilər. Bəs yemək zamanı su içdikdə nə baş verir?

Suyun həzmə təsiri

Adətən yemək zamanı bir stəkan sudan bir-iki qurtum alırıq. Bu davranış zərərsiz hesab etsək də, bunun ümumi sağlamlığınıza təsir edə biləcəyini bilmək sizi təəccübləndirə bilər.

Yemək zamanı su içməyin həzm üçün yaxşı və ya pis olduğu məsələsində qarşıq fikirlər var. Bəziləri suyun mədə turşusunu və həzm fermentlərini seyrəldərək həzmi zəiflətdiyini iddia edir. Digərləri isə bunun qidaların parçalanmasına və həzm sisteminə daha effektiv hərəkət etməsinə kömək etdiyini söyləyir.

Mümkün çatışmazlıqlar:

Yemək zamanı çox su içmək şişkinliyə və ya narahatlığa səbəb ola bilər.

Yediklərinizin dadını seyrəldə bilər, xüsusilə keyfiyyətli yeməklərin dadını çıxarmağa çalışanlar üçün bu vacibdir.

Su qida borusunda yeməyin hərəkətini asanlaşdırır və udmağı rahatlaşdırır.

Orta miqdarda su qəbulunun həzmi dəstəklədiyi və qidaların daha yaxşı mənimsənilməsinə kömək etdiyi göstərilir.

Yemək zamanı su içmək toxluq hissinə artıraraq həddindən artıq yeməyin qarşısını ala bilər. Bu, kilo verməyə çalışanlar üçün faydalı bir üsul ola bilər.

Düzgün şəkildə su içmək qaydaları

Suyu yavaş və az miqdarda için. Yemək zamanı yarım stəkandan tam stəkana qədər içmək məsləhət görülür.

Yeməkdən 20-30 dəqiqə əvvəl bir stəkan su içmək həm şişkinlik riskini azaldır, həm də iştahın idarə edilməsinə kömək edir.

Qazlı içkilər və ya şirəli içkilərdən qaçın, çünki bunlar həzmi poza və lazımsız kaloriyə səbəb ola bilər.

Yemək zamanı suyu doğru şəkildə qəbul etmək, həzm sağlamlığını qorumağa və ümumi qida təcrübəsini yaxşılaşdırmağa kömək edə bilər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500